

**DE OGENSCHIJNLIJKE ACCEPTATIE VAN OEKRAÏENSE VLUCHTELINGEN
IN VERGELIJKING MET NIET-WESTERSE VLUCHTELINGEN IN NEDERLAND**

door

Jasmijn de Graaff

578433

Masterscriptie

Arbeid, Organisatie en Management

ESSB

Erasmus Universiteit Rotterdam

Prof. dr. W.L. (Will) Tiemeijer

Aantal woorden: 9530

25 juni 2023

Voorwoord

Voor u ligt de masterscriptie “De ogenschijnlijke acceptatie van Oekraïense vluchtelingen in vergelijking met niet-westerse vluchtelingen in Nederland”.

Deze scriptie is geschreven om de sociologische master Arbeid, Organisatie en Management aan de Erasmus Universiteit in Rotterdam af te ronden. Ik heb deze scriptie geschreven van januari tot en met juni 2023.

De keuze voor mijn onderzoek is op dit onderwerp gevallen omdat ik merkte dat Nederlanders zonder migratieachtergrond niet altijd openlijk tegenover niet-westerse vluchtelingen lijken te staan, terwijl Oekraïense vluchtelingen wel welkom lijken. Hierdoor was ik benieuwd hoe het verschil in acceptatie rond deze verschillende groepen vluchtelingen verklaart kan worden en waar dit mee te maken heeft.

Ik weet dat dit een standaard formaliteit van bedankjes lijkt, maar ik wil in alle oprechtheid heel graag de volgende drie mensen bedanken. Allereerst mijn scriptiebegeleider Will Tiemeijer, heel erg bedankt voor de feedback en support gedurende de afgelopen maanden. Waarbij ik van tevoren soms opkeek tegen het schrijven van mijn scriptie, heb ik het door de motiverende woorden ook echt als een leuk en interessant onderzoek ervaren waar ik, mede door hem, heel veel van heb geleerd.

Daarnaast wil ik medestudent maar vooral vriendinnetje Tessa Mertens bedanken voor alle studiejaren samen, van een exchange in Spanje voor onze hbo-bachelor tot aan onze master nu op de Universiteit. Ik wil haar bedanken voor de tussentijdse feedback die zij mij heeft gegeven terwijl zij ook druk bezig was met het schrijven van haar eigen scriptie.

Tenslotte, *‘last but not least’*, wil ik heel graag mijn vader bedanken voor het zowel helpen brainstormen over eventuele scriptieonderwerpen aan het begin, als het kritisch nalezen van de gehele scriptie aan het einde.

Ik wens u veel leesplezier toe!

Jasmijn de Graaff,

Rotterdam, 25 juni 2023

Samenvatting

De komst van Oekraïense vluchtelingen in Nederland lijkt gepaard te gaan met een veel hogere mate van acceptatie dan voor niet-westerse vluchtelingen. De Nederlandse media en hun berichtgevingen lijken te suggereren dat Nederlanders zonder migratieachtergrond veel meer openstaan voor Oekraïense vluchtelingen dan voor niet-westerse vluchtelingen. Het doel van dit onderzoek is om de mate van acceptatie van verschillende groepen vluchtelingen te onderzoeken. De volgende onderzoeksvraag kan hierbij worden gesteld: *Hoe valt te verklaren dat er onder de Nederlandse bevolking zonder migratieachtergrond een hoger acceptatieniveau lijkt te bestaan voor Oekraïense vluchtelingen dan voor niet-westerse vluchtelingen?* Om antwoord te geven op deze vraag is er kwalitatief onderzoek gedaan door 15 respondenten te interviewen en het uitvoeren van een vignettenonderzoek. Uit het onderzoek kwamen de volgende factoren het sterkst naar voren om de mate van acceptatie omtrent vluchtelingen te bepalen: gender, leeftijd, gelaatsuitdrukking en een gezinssamenstelling in plaats van alleenstaand individu. Dit laat zien dat de etniciteit van een vluchteling helemaal geen bepalende factor blijkt als het gaat om mate van acceptatie. Een beperking van het onderzoek is de mogelijke aanwezigheid van sociaal wenselijk gedrag. Om dit in het vervolg te voorkomen kan een eventueel vervolgonderzoek een sociaal experiment of grootschalig kwantitatief onderzoek worden gedaan.

Sleutelwoorden: Oekraïense vluchtelingen, niet-westerse vluchtelingen, acceptatie

Inhoudsopgave

Voorwoord	2
Samenvatting	3
1. Inleiding	6
1.1 Relevantie.....	7
1.2 Leeswijzer	8
2. Theoretisch kader	9
2.1 Begrippen.....	9
2.2 Potentiële overwegingen	10
2.3 Gender.....	11
2.4 Uiterlijke kenmerken.....	11
2.5 Religie en cultuur	12
2.6 Media.....	13
3. Methodologie	15
3.1 Dataverzameling	15
3.2 Steekproefmethode	16
3.3 Interview-aanpak	17
3.4 Data-analyse	17
3.5 Ethiek en privacy	18
4. Resultaten.....	20
4.1 Uiterlijke kenmerken.....	20
4.2 Gender.....	21
4.3 Leeftijd	23
4.4 Individu v.s. gezin	24
4.5 Media.....	25
4.6 Religie en cultuur	25

4.7 Opvallendheden vignettenonderzoek	26
4.8 Bijvangst	27
5. Conclusie en discussie	29
5.1 Factoren uit wetenschappelijke literatuur	29
5.2 Motieven uit interviews	30
5.3 Algehele conclusie	31
5.4 Beperkingen en suggesties voor vervolgonderzoek	33
6. Literatuurlijst	34
Bijlage 1: Topiclijst	40
Bijlage 2: Vignetten	42
Bijlage 3: Lijst van respondenten	48
Bijlage 4: Codeboek	49
Bijlage 5: Toestemmingsformulieren	54

1. Inleiding

“De eerste Oekraïense vluchtelingen nemen komende maandag hun intrek in een van de tiny houses in Huissen” schreef de Gelderlander op 1 oktober 2022 (Van Helden, 2022). Oekraïense vluchtelingen vertrokken massaal naar gastlanden in Europa, waaronder Nederland. De inval van Rusland op het Oekraïense grondgebied op 24 februari 2022 heeft voor grote materiële en emotionele schade gezorgd bij Oekraïense burgers. Oekraïense burgers laten hun leven in angst achter zich en proberen te vluchten naar een ander Europees land, op zoek naar een veilige leefomgeving. Inmiddels zijn er negen maanden verstreken na de komst van de eerste Oekraïense vluchtelingen in Nederland en ligt het aantal Oekraïense vluchtelingen in het land op ruim 90.000 (Rijksoverheid, 2023). Dit aantal stijgt, en hoewel er volgens Baneke (2022) in Nederland veel te doen is omtrent vluchtelingen in het algemeen, lijkt de weerstand tegen vluchtelingen zich vooral te beperken tot niet-westerse vluchtelingen en niet tot Europeanen. Zo wordt de hulp richting Oekraïners veelbesproken, waarbij er zich al een groot aantal gezinnen hebben aangemeld als gastgezin, maar daarentegen wordt ook al jarenlang de kant belicht waarbij er protesten tegen asielzoekerscentra (azc’s) zijn als het gaat om niet-westerse vluchtelingen uit landen als Syrië en Afghanistan (RTL Nieuws, 2015). Een ander opmerkelijk feitje waaraan te zien is dat er meer empathie lijkt te zijn voor Oekraïners dan voor bijvoorbeeld Syriërs, is dat er voor de oorlog in Oekraïne een jaar geleden ruim 106 miljoen euro werd opgehaald met Giro555, terwijl tijdens de Syrische burgeroorlog welke begon in 2011 ‘slechts’ vijf miljoen euro door ditzelfde fonds werd opgehaald (NOS, z.d.). De weerstand voor bepaalde vluchtelingen is tevens te zien aan de opkomst van extreem rechts populistische partijen zoals PVV en FVD welke bekend staan om het willen inperken van de immigratiestroom in Nederland. Genoeg reden dus om deze verschillen op te merken, waarbij er verminderde empathie tegenover niet-westerse vluchtelingen lijkt te zijn in vergelijking met Oekraïners.

Volgens recent Europees panelonderzoek, uitgevoerd onder 8000 Oekraïense vluchtelingen (Kantar, 2022) voelt 86% van de ondervraagde Oekraïners zich welkom in het Europese land waar naartoe zij gevlucht zijn. Betreffend onderzoek richtte zich ook op Europese burgers en de opinie van hen op de oorlog in Oekraïne. Zo gaf 93% van de Nederlandse respondenten aan dat zij vóór hulp aan Oekraïne zijn (Europees Parlement, 2022). Daarnaast is ruim 82% vóór het verwelkomen van mensen die vluchten vanwege de oorlog in Oekraïne (Europese Commissie, 2022). Begin 2023 berichtte de Nederlandse Omroep Stichting (NOS) nog dat een derde van de gevluchte Oekraïners het voornemen heeft in

Nederland te blijven (Hoorntje, 2023).

Bovenstaande informatie bevestigt dat een aanzienlijk deel van de Oekraïners het gevoel heeft goed te worden ontvangen in hun Europese gastland, waaronder Nederland. Daarnaast lijken Nederlanders open te staan voor Oekraïense vluchtelingen. Dit is tegenstrijdig met het algemene beeld wat de media weergeeft van niet-westerse vluchtelingen die naar Nederland komen. Oekraïners lijken warm te worden onthaald waarbij Nederlanders zelfs hun huis openstellen terwijl er tegen niet-westerse vluchtelingen protesten werden gevoerd bij asielzoekerscentra (azc's). Dit doet de vraag rijzen waarom er door Nederlanders een negatieve associatie lijkt te zijn met vluchtelingen uit niet-westerse landen en waarom zij zich positiever lijken te uiten richting Oekraïense vluchtelingen. De onderzoeksvraag is dan ook: *Hoe valt te verklaren dat er onder de Nederlandse bevolking zonder migratieachtergrond een hoger acceptatieniveau lijkt te bestaan voor Oekraïense vluchtelingen dan voor niet-westerse vluchtelingen?*

Het doel van het onderzoek is om te achterhalen welke beweegredenen er zijn om bepaalde vluchtelingen wel en andere vluchtelingen minder of zelfs niet te accepteren in Nederland. Op basis van de literatuur welke te lezen is in Hoofdstuk 2, worden er meerdere motieven genoemd, deze worden onderzocht via de eerste deelvraag. Daarnaast worden proefpersonen geïnterviewd om hun motieven te achterhalen, welke worden behandeld in de tweede deelvraag. Tot slot worden beide onderdelen met elkaar vergeleken in de derde deelvraag.

1. Welke mogelijke aspecten uit de literatuur worden genoemd?
2. Welke motieven worden aangetroffen bij de respondenten?
3. Hoe verhouden de aspecten uit de literatuur en de motieven van respondenten zich tot elkaar?

1.1 Relevantie

Er is sprake van een maatschappelijke relevantie omdat nieuwsberichten over Oekraïense vluchtelingen sinds de oorlog een permanente plaats innemen in de Nederlandse media en op nieuwswebsites. De oorlog tussen Rusland en Oekraïne heeft voor enorm veel verschuivingen gezorgd op zowel economisch als op maatschappelijk gebied. Het is van belang ons te verdiepen in dit onderwerp omdat de oorlog tussen Rusland en Oekraïne grote impact heeft op

Nederland, onder andere door de grote toestroom van Oekraïners. Hierbij kan worden gedacht aan praktische zaken als huisvesting en economische gevolgen, maar ook sociale en maatschappelijke verschuivingen spelen hierbij een grote rol.

Doordat de oorlog in Oekraïne kort geleden is begonnen, is er nog nauwelijks onderzoek gedaan naar de verschillende percepties op Oekraïense versus niet-westerse vluchtelingen, wat de wetenschappelijke relevantie vergroot. Er is al veel onderzoek gedaan naar vluchtelingen in het algemeen, echter is er nog geen wetenschappelijk onderzoek beschikbaar naar de beweegredenen om Oekraïners wel te lijken accepteren en niet-westerse vluchtelingen veel minder of zelfs niet. Daarnaast kan er een perspectief op het onderwerp worden geboden welke er tot zover nog niet is geweest.

De verschillende houdingen ten opzichte van diverse soorten vluchtelingen kunnen uiteindelijk zorgen voor polarisatie en radicalisering in de Nederlandse samenleving. Dit kan destructieve gevolgen hebben zoals stigmatisering en discriminatie en kan uiteindelijk resulteren in uitsluiting en/of afstoting van groepen (Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling, 2009). Het doel is dan ook om dit tegen te gaan middels een verkennend onderzoek naar de acceptatieniveaus als het gaat om Oekraïense vluchtelingen in vergelijking met niet-westerse vluchtelingen.

Een eerste oriëntatie in de literatuur heeft aangetoond dat het opvallend is dat er een lagere waardering is voor groepen die anders zijn dan de groep waartoe iemand zelf behoort. Er is hierbij sprake van een zogeheten wij-zij gevoel (Van Oorschot, 2006). Hierbij wordt tevens onderscheid gemaakt tussen verschillende hulpbehoevende groepen, waarbij sommige een hogere gunfactor lijken te hebben dan anderen (Bansak et al., 2016).

1.2 Leeswijzer

Hoofdstuk 2 beschrijft relevante literatuur, welke mogelijke verklaringen geeft voor het ogenschijnlijk hogere acceptatieniveau onder Oekraïense vluchtelingen vergeleken met niet-westerse vluchtelingen in Nederland. In Hoofdstuk 3 wordt de methodologie behandeld waarbij de manier van onderzoek doen wordt beschreven en toegelicht. Hoofdstuk 4 gaat in op de belangrijkste resultaten uit de interviews. Tot slot komen in Hoofdstuk 5 de conclusie en discussie aan bod en worden beperkingen besproken en suggesties gedaan voor eventueel vervolgonderzoek.

2. Theoretisch kader

2.1 Begrippen

Voorafgaand de uitwerkingen van de literatuur dient een aantal begrippen nader verklaard te worden, om duidelijk te maken wat er met deze definities bedoeld wordt en om eventuele verwarring te voorkomen.

2.1.1 Definitie vluchteling

Allereerst dient duidelijk gemaakt te worden wat de definitie is van een vluchteling. Een vluchteling is iemand die in zijn thuisland gegronde vrees heeft voor vervolging omdat het er niet meer veilig is om te wonen (Nederlands Jeugdinstituut, z.d.). De term vluchteling dient niet te worden verward met migrant, wie zijn land op vrijwillige basis achterlaat. Deze laatste groep kan indien gewenst naar zijn geboorteland terugkeren, terwijl dit voor een vluchteling niet mogelijk is in verband met veiligheid (UNHCR Nederland, 2022). Op het moment van schrijven komen de meeste vluchtelingen in Nederland uit de landen Syrië, Afghanistan en Turkije (SER, z.d.).

Dit onderzoek is gericht op vluchtelingen en niet op (im)migranten, echter kunnen bepaalde psychologische factoren die zijn onderzocht met immigranten, een verklaring bieden voor de houding tegenover andere groepen in het algemeen, waaronder vluchtelingen. Belangrijk te noemen is dat de termen immigranten en vluchtelingen door politici en media veelal door elkaar worden gebruikt (Idzikowska, 2022). Deze termen worden in spreektaal vaak 'op een hoop gegooid' terwijl er wel degelijk verschillen zijn. De term vluchteling kan bij respondenten echter voor enige onduidelijkheid zorgen, er zal dan ook duidelijk worden gevraagd of de respondenten weten wat vluchtelingen precies zijn en indien dit niet bekend is, wordt dit nog aan hen toegelicht.

2.1.2 Definities westers en niet-westers

Volgens het Centraal Bureau voor de Statistiek heeft een burger uit 'het westen' een migratieachtergrond in Noord-Amerika, Oceanië, Indonesië, Japan of Europa (waarbij Turkije is uitgesloten). Iemand met een niet-westerse achtergrond heeft een migratieachtergrond in Afrika, Azië (exclusief Japan en Indonesië), Turkije, Latijns-Amerika of Zuid-Amerika (CBS, 2022).

2.1.3. Terminologie

In 2022 is het CBS overgegaan op de term ‘herkomst’ in plaats van ‘migratieachtergrond’. De reden hiervoor is dat het meer bepalend is waar iemand zelf is geboren, in plaats van waar de ouders zijn geboren (Centraal Bureau voor de Statistiek, z.d.). De termen westers en niet-westers zijn door het CBS vervangen door een indeling op basis van ‘werelddelen’ en ‘veelvoorkomende migratielanden’.

In dit onderzoek wordt gebruikgemaakt van de oude term ‘migratieachtergrond’, waarbij dus de achtergrond van de ouders van een persoon wordt meegenomen. Daarnaast worden de termen westers en niet-westers gebruikt.

Het doel van bijgaande literatuur is te onderzoeken wat eventuele mogelijke verklaringen zouden kunnen zijn voor de ogenschijnlijke acceptatie van Oekraïense vluchtelingen in vergelijking met de verminderde acceptatie van niet-westerse vluchtelingen in Nederland. De wetenschappelijke literatuur kan alvast een eerste richting geven voor mogelijke factoren en eventuele verklaringen bieden voor het onderzoeksonderwerp.

2.2 Potentiële overwegingen

Er zijn al vele onderzoeken gedaan naar de houding ten opzichte van andere groepen. Een belangrijke theorie is afkomstig van Stephan & Stephan (2000) die een mogelijke verklaring vonden voor negatieve houdingen. Dit wordt beschreven in hun zogeheten *Integrated Threat Theory* (ITT) (Stephan & Stephan, 2000). Deze theorie is over de jaren heen aangepast van initieel vier naar uiteindelijk twee theorieën, maar de belangrijkste kern is het bestaan van waargenomen bedreigingen tussen groepen welke ervoor zorgen dat mensen zich negatief uitlaten tegenover andere groepen. Deze bedreigingen hoeven er niet daadwerkelijk te zijn, maar als deze al worden ervaren door een groep dan is dit al genoeg voor een negatieve houding. Denk hierbij bijvoorbeeld aan de angst voor het verliezen van een baan door de komst van andere groepen. Dit hoeft niet daadwerkelijk zo te zijn, maar wanneer dit gevoel al heerst, ontstaan er negatieve houdingen wat de algehele relatie tussen groepen onderling verslechtert.

Als er in literatuur wordt gezocht naar mogelijke verklaringen dan is bovenstaande theorie een potentiële overweging om mee te nemen bij het benaderen van andere groepen. Naast bovenstaande theorie zijn er nog eens een aantal extra sleutelvariabelen die terugkerend zijn in de literatuur met betrekking tot mogelijke hogere acceptatie tegenover Oekraïners dan

tegenover niet-westerse vluchtelingen. Het gaat hierbij om de volgende factoren die op willekeurige volgorde van belang lijken te zijn in de keuze om mensen wel of niet te lijken te accepteren: gender, uiterlijke kenmerken, religie en cultuur en media beeldvorming.

2.3 Gender

Allereerst blijkt er meer aversie te zijn tegenover mannelijke vluchtelingen dan tegenover vrouwen en gezinnen, waarbij deze laatste twee groepen veel openhartiger worden ontvangen. Uit onderzoek van Bansak et al. (2016) blijkt dat er vanuit Syrië in eerste instantie vooral alleenstaande mannen naar Europa kwamen, terwijl uit Oekraïne vooral vrouwen en gezinnen vluchtten. Uit Belgisch onderzoek (De Bode & Abbeloos, 2022) is gebleken dat vrouwelijke vluchtelingen meer welkom zijn dan mannen, zo gaf 48% van de respondenten aan vrouwelijke vluchtelingen welkom te heten tegenover 28% die mannelijke vluchtelingen verwelkomen. Volgens Mertus (2000) is hier een conventionele opvatting voor, namelijk dat vrouwen tot de meest kwetsbare doelgroepen behoren. Dit is soms niet eens het geval, maar de veronderstelling die hieraan ten grondslag ligt, is volgens Lindsey (2001) mede doordat deze doelgroep fysiek minder sterk is. Daarnaast hebben vrouwen vaker gebrek aan toegang tot wapens om zich te kunnen verdedigen. Bovendien kwam in debatten van de Veiligheidsraad in 1999 naar voren dat vrouwen als onschuldig en kwetsbaarder worden gezien. Zo werd door deze Raad gesteld dat aanvallen of geweldsdelicten in situaties met vrouwen, kinderen en andere kwetsbaren strenger werden veroordeeld dan bij mannen (Carpenter, 2003). Er lijkt dus meer empathie te zijn voor vrouwen dan voor mannen, wat zich zou kunnen uiten in een hogere mate van acceptatie voor vrouwelijke vluchtelingen dan voor mannelijke vluchtelingen.

2.4 Uiterlijke kenmerken

Van Oorschot (2006) onderzocht een verklaring voor de ogenschijnlijk lage gunfactor die mensen hebben voor immigranten. Het gaat hierbij om immigranten en niet om vluchtelingen, echter zou deze verklaring ook van toepassing kunnen zijn op vluchtelingen. Volgens Van Oorschot (2006) is er sprake van een zogeheten 'wij-zij gevoel' welk ontstaat door het verschil tussen uiterlijke kenmerken. Naar een wij-zij gevoel of *ingroup* versus *outgroup* is al veel

onderzoek gedaan. Zo is uit Amerikaans onderzoek van Cikara et al. (2011) gebleken dat burgers een sterke empathie hebben voor mensen die op elkaar lijken, mensen uit de *ingroup*. Daartegenover staat een lagere mate van empathie voor mensen uit de *outgroup*. Mensen die bij de *ingroup* horen, hebben meer gelijkenissen als het gaat om toegeschreven uiterlijke kenmerken zoals huidskleur (Green, 2009). Wanneer mensen op elkaar lijken, lijkt er een hoge waardering voor elkaar te zijn en wanneer mensen niet op elkaar lijken worden deze mensen meer gezien als ‘tegenstander’. Er worden hierbij positieve associaties gedeeld met leden van de eigen groep zoals trots en loyaliteit (Brewer, 2002), maar dit zorgt tegelijkertijd voor minachting tegenover andere groepen (Sumners, 1906). Bovendien is uit onderzoek met kinderen gebleken dat er bij witte mensen vanaf de leeftijd van 4 jaar een voorkeur lijkt te zijn voor mensen met een witte huidskleur, vergeleken met mensen die een andere huidskleur hebben (Shutts, 2015).

2.5 Religie en cultuur

Naast gender en uiterlijke kenmerken blijken ook religie en cultuur een belangrijke rol te spelen als het gaat om acceptatie. Zo blijken islamitische vluchtelingen in Europa minder welkom te worden geheten dan christelijke of agnostische vluchtelingen (Czymara & Schmidt-Catran, 2017). Volgens Fekete (2009) worden moslims afgeschilderd in de media als een bedreiging voor de Europese identiteit, veiligheid en welvaart. Van alle inwoners in Nederland is op het moment van schrijven 5,6% moslim (CBS, 2023). De islam is daarmee de tweede religie in het land, waarbij het 1 miljoen mensen representeert. Deze religie maakt dus een groot deel uit van de Nederlandse samenleving. Echter is er veel weerstand tegen deze religie, wat onder andere te zien is aan de populariteit van extreemrechtse politici als Fortuyn, Wilders en Baudet, die bekend staan om hun anti-islamitische uitspraken. De definitie die aan deze negatieve uiting tegenover moslims wordt gegeven is islamofobie. Een grote gebeurtenis in de geschiedenis die lijkt te hebben bijgedragen aan de opkomst van deze islamofobie is de aanslag op *nine eleven* in 2001. Zo is in de maanden na deze aanslag het aantal haatmisdrijven tegen moslims in de VS met 1600% gestegen (Cashin, 2010). Daarnaast zijn er binnen Nederland ook moorden gepleegd op Pim Fortuyn in 2002 en Theo van Gogh in 2004 welke zouden hebben bijgedragen aan deze negatieve perceptie tegenover moslims (van den Berg, 2016). Het hoeft niet vanzelfsprekend te zijn dat niet-westerse vluchtelingen per definitie moslim zijn, echter worden

de termen vluchteling en (im)migrant in de media vaak wel op een hoop gegooid wat mensen hun beeld kan doen verwarren en hier invulling aan geven.

Wanneer groepen in cultureel opzicht van elkaar verschillen, zetten zij zich mogelijk meer van elkaar af. Dit zou een verklaring kunnen zijn voor een hoger acceptatieniveau van Oekraïense vluchtelingen omdat zij op cultureel vlak meer op Nederlanders lijken dan vluchtelingen afkomstig uit niet-westerse landen. Uit recent onderzoek blijkt dat mensen over het algemeen minder makkelijk om kunnen gaan met mensen afkomstig uit landen die in cultureel opzicht verschillen van hun eigen land (Heath & Richards, 2020; Gusciute et al., 2021). Deze theorie kan de weerstand verklaren tegenover niet-westerse vluchtelingen in Nederland. Er kan sprake zijn van ethnocentrisme waarbij de eigen cultuur als norm wordt gezien en waarbij andere culturen worden beoordeeld aan de hand van de eigen cultuur, waarbij de eigen cultuur wordt gezien als superieur (Paşcan, 2012).

2.6 Media

Tot slot kan de beeldvorming van de media een mogelijke verklaring geven voor de ogenschijnlijke acceptatie van Oekraïners in Nederland. Volgens Eberl et al. (2018) worden vluchtelingen in de media vaak negatief geprojecteerd, wat leidt tot vooroordelen. Echter zorgen plotselinge, dramatische gebeurtenissen zoals oorlogen er ook voor dat er juist medeleven heerst onder de bevolking (Kosowicz, 2022; Edogan, 2022). De Europese media projecteert Oekraïne als een onschuldig land dat is overvallen door 'zondebok' Rusland, wat zou kunnen zorgen voor meer empathie voor Oekraïners onder de Nederlandse bevolking. Over Noord-Afrikaanse vluchtelingen wordt veel minder in de media verspreid en deze mensen krijgen vaak het stempel van zogenaamde 'gelukszoekers'. Zij lijken daardoor minder welkom te worden geheten omdat zij niet vanuit veiligheid lijken te vluchten maar vanwege de wens om een beter, rijker leven te willen. Toch worden ook zij vaak gedwongen en moeten zij vaak vluchten vanwege politieke, religieuze of etnische redenen (Bansak, Hainmuller & Hangarten, 2016; Czymara & Catran-Schmidt, 2017; Von Harmanni & Neumann, 2019). Ook worden er veel negatieve vooroordelen tegenover moslims uitvoerig gedocumenteerd in de media wat een negatieve perceptie op niet-westerse vluchtelingen kan geven (Gottschalk en Greenberg 2008; Love 2009). De beeldvorming van media lijkt dus van impact te zijn op het perspectief van Nederlanders op vluchtelingen van verschillende komaf.

Er kan worden geconcludeerd dat er een aantal factoren zijn die volgens de literatuur mogelijke verklaringen geven voor de ogenschijnlijke acceptatie van Nederlanders over Oekraïense vluchtelingen in vergelijking met niet-westerse vluchtelingen. Gender speelt volgens literatuur een belangrijke rol over wie Nederlanders wel en wie zij niet warm verwelkomen (Bansak et al., 2016). Daarnaast lijken uiterlijke kenmerken zoals huidskleur van toegevoegde waarde (Cikara et al., 2011). Bovendien dragen culturele aspecten bij, waarbij groepen een sterkere affiniteit en verbondenheid voelen met groepen die in cultureel opzicht hetzelfde zijn als zichzelf (Cikara et al., 2011) en een religie hebben welke het meest overeenkomt met die van hen (Czymara & Schmidt-Catran, 2017). Tot slot spelen de media een belangrijke rol bij de perceptie van Nederlanders over vluchtelingen. Wat er in de media worden geprojecteerd met betrekking tot Oekraïne is een belangrijke factor welke bij zou kunnen dragen aan de empathie die Nederlanders zouden hebben tegenover Oekraïners (Eberl et al., 2018).

3. Methodologie

In de methodologie wordt beschreven op welke manier er onderzoek is gedaan naar de ogenschijnlijke acceptatie van Oekraïense vluchtelingen in vergelijking met niet-westerse vluchtelingen in Nederland. Er is gebruikgemaakt van kwalitatief onderzoek. Deze manier van onderzoek doen wordt ingezet om diepere en uitvoerige data te verzamelen om zo de achterliggende gedachten en beweegredenen te kunnen begrijpen (Creswell & Poth, 2016). De daadwerkelijke motieven van mensen zijn door kwantitatief onderzoek niet te ontdekken. Door het doen van kwalitatief onderzoek kunnen motieven worden achterhaald van respondenten om uiteindelijk de onderzoeksvraag zo goed mogelijk te beantwoorden. Het is van belang om deze beweegredenen te achterhalen om zo de houding naar zowel Oekraïense als niet-westerse vluchtelingen te begrijpen.

3.1 Dataverzameling

Er is gebruik gemaakt van kwalitatieve semi-gestructureerde interviews. De methode die werd gebruikt om respondenten te vinden is de *snowball method* (Babbie, 2016). Hierbij zijn respondenten benaderd door via de eigen omgeving anderen te vragen of zij mensen kennen die open zouden staan voor een interview. Er zijn dus geen mensen geïnterviewd die de onderzoeker zelf direct kent. Een nadeel van de *snowball method* is dat het niet geheel betrouwbaar zou zijn omdat het niet representatief zou zijn voor de gehele populatie (Babbie, 2016). Er zijn sowieso geen respondenten uit de eerste eigen kring benaderd om te zorgen dat er geen sprake kon zijn van wenselijke antwoorden die de relatie tussen onderzoeker en respondent konden beïnvloeden. Er zijn in totaal 15 respondenten geïnterviewd, waarbij er is uitgegaan van interviews tussen de 30 en 60 minuten. De locatie was naar keuze van de respondent. De interviews hebben uitsluitend fysiek plaatsgevonden, vanwege het vignettenonderzoek wat fysiek gedaan dient te worden (Bijlage 2). Ik was mij vanaf het begin af aan bewust van het fenomeen van sociale wenselijkheid, waarbij respondenten een neiging zouden kunnen hebben om sociaal wenselijk gedrag te vertonen en niet helemaal eerlijk durfden te zijn (Holtgraves, 2004). Er is daarom gekozen voor respondenten waar geen persoonlijke relatie mee is en daarnaast is er gebruikgemaakt van een vignettenonderzoek waarbij respondenten portretten van vluchtelingen kregen en deze op volgorde moesten leggen

van meest naar minst welkom in Nederland. Dit is gedaan om de respondent zoveel mogelijk vanuit zijn eerste ingeving en gevoel te laten bepalen en daarmee ook aan het praten te krijgen.

3.2 Steekproefmethode

Er is bij het onderzoek specifiek gericht op de perceptie van Nederlanders zonder migratieachtergrond. De reden hiervoor is dat mensen met een migratieachtergrond waarschijnlijker zijn om meer open tegenover niet-westerse vluchtelingen te staan. Dit zou het geval kunnen zijn omdat zij of hun vorige generaties dezelfde achtergrond delen als bepaalde groepen vluchtelingen, wat het onderzoek zou kunnen beïnvloeden. Er is gekozen om een breed mogelijk scala aan opinies te krijgen, waarbij er is gestreefd naar een zodanige variatie aan respondenten dat verschillende standpunten naar voren konden komen. Er is daarom rekening gehouden met het interviewen van zowel hoog- als middenopgeleiden. Daarnaast is er bij de selectie gelet op variatie in leeftijd, zodat er niet enkel de mening van jonge of oude mensen werd meegenomen. Er is gekozen voor respondenten van minimaal 18 jaar omdat er bij onderzoeksdeelname van minderjarigen aan strenge regels moet worden gehouden. Bovendien is er gekozen om niet enkel links- of enkel rechtspolitiek georiënteerde mensen te interviewen. Deze selectiecriteria is bedacht om een rijk pallet aan standpunten aan bod te laten komen en niet om statistisch significante antwoorden te verkrijgen. Verder is er gekozen om geen respondenten mee te nemen die een uitzonderlijke bijdrage hebben geleverd aan vluchtelingen, zoals vrijwilligers van opvangcentra of gastgezinnen van vluchtelingen. De reden voor het uitsluiten van deze respondenten is dat deze zogeheten ‘uitschieters’ de resultaten van het volledige onderzoek zouden kunnen vertekenen. Wanneer er al enkele uitschieters zijn, kan dit al genoeg reden zijn voor een vertekend beeld. Dit vertekende beeld kan vervolgens voor een discrepantie in de resultaten zorgen, wat de algehele uitkomst kan beïnvloeden.

3.3 Interview-aanpak

Om tot verdiepende achterliggende gedachten te komen, zijn er semi-gestructureerde interviews gehouden met open vragen. Volgens Bryman (2016) is het voordeel van het stellen van open vragen dat er niet gestuurd wordt op bepaalde antwoorden. Daarnaast konden er individuele motieven worden ontdekt omdat er eigen bewoordingen zijn gebruikt door de respondent. Door open vragen konden er geen bepaalde antwoorden worden gesuggereerd (Bryman, 2016). Er is gebruikgemaakt van een topiclijst (Bijlage 1) met vragen die houvast konden bieden tijdens de interviews. Om de respondenten aan het praten te krijgen en de motieven te achterhalen is er doorgevraagd waar nodig en eventueel geparafraseerd. Bovendien is er expliciet gevraagd om beknopte beschrijvingen van vluchtelingen te beoordelen en op volgorde te leggen van ‘meest welkom’ tot ‘minst welkom’ in Nederland. De beschrijvingen gaven de naam, gender, leeftijd en samenstelling van het aantal personen weer. De neergelegde volgorde van de respondent werd door de onderzoeker hardop genoemd zodat de respondent dit kon controleren. Hierna zijn de kaartjes met beschrijvingen omgedraaid waarbij enkel foto’s van portretten zichtbaar waren. Er is hierbij gevraagd deze op basis van uiterlijk zo snel mogelijk intuïtief te plaatsen, opnieuw op volgorde van ‘meest welkom’ tot ‘minst welkom’. Deze portretten hadden allemaal een verschillend uiterlijk, zowel westers als niet-westers. De vignetten zijn ingezet om te controleren of en in hoeverre er verschillen waren wat betreft vluchtelingen met een Oekraïens uiterlijk en vluchtelingen met een niet-westers uiterlijk.

3.4 Data-analyse

Alle interviews zijn via Word getranscribeerd en vervolgens verwerkt in het computersoftware systeem Atlas.ti. Er is gebruik gemaakt van coderingen. Alle codes en codegroepen zijn terug te vinden in het codeboek in Bijlage 4. Er is bij het coderen een label toegekend aan alle tekstfragmenten van de respondenten welke van belang konden zijn in kader van het beantwoorden van de onderzoeksvraag (Baarda et al., 2009). Alle codes zijn ondergebracht in overkoepelende codes. Tot slot zijn de hoofdcategorieën geanalyseerd wat later leidde tot resultaten en conclusies om antwoord te geven op de onderzoeksvraag (Bryman, 2016).

3.5 Ethiek en privacy

3.5.1 Betrouwbaarheid en validiteit

Om een zo hoog mogelijke betrouwbaarheid te creëren, is er zo precies mogelijk vastgelegd hoe het onderzoek is gedaan, zodat een eventuele andere onderzoeker het op eenzelfde manier kan uitvoeren en waarvan kan worden dan verwacht dezelfde soort uitkomsten te krijgen. Uiteraard dient hierbij de kanttekening worden gemaakt dat respondenten variëren en voor verschillende antwoorden kunnen zorgen. Door de interviews op te nemen kon er geen verschil plaatsvinden in de documentatie van de onderzoeker. Daarnaast is er tijdens de interviews gebruik gemaakt van *probing*. Zo is er doorgevraagd op antwoorden wanneer er meer informatie nodig was. Hierdoor konden eventuele onduidelijkheden worden verhelderd en kon worden gecontroleerd of de onderzoeker wist wat de respondent precies bedoelde (Creswell & Poth, 2016).

Er zou mogelijk sprake kunnen zijn van een lage intersubjectiviteit omdat het onderzoek door één iemand is uitgevoerd waardoor de objectiviteit discutabel kan zijn (Bryman, 2016). Om deze intersubjectiviteit te waarborgen zijn alle codes in een codeboek genoteerd (Bijlage 4), waar objectief kan worden nagelezen onder welke codegroepen de codes zijn toebedeeld. Tot slot is er tijdens het afnemen van de interviews regelmatig geparafraseerd en om toelichting gevraagd door de onderzoeker. De onderzoeker kon hiermee controleren of zij de juiste interpretaties had van de gegeven antwoorden. Op deze manier is er gebruikgemaakt van *member engagement* wat de geloofwaardigheid doet vergroten (Creswell & Poth, 2016).

Om de validiteit te waarborgen is er vooraf vastgesteld welke begrippen er in de interviews naar voren dienden te komen. Dit kon door de opgestelde topiclijst in Bijlage 1 en het codeboek in Bijlage 4. Om de validiteit te vergroten zijn er twee proefinterviews gehouden voordat de overige 15 respondenten geïnterviewd werden. Na deze proefinterviews konden er eventuele aanpassingen worden gedaan om alsnog tot de juiste topics te komen om daadwerkelijk te meten wat er gemeten dient te worden. Om sociaal wenselijke antwoorden te voorkomen zijn er bepaalde situaties voorgelegd aan de respondenten, om te kijken wat de daadwerkelijke gedachten van hen zijn zonder dat zij te veel nadenken over wat sociaal wenselijk zou zijn. In verband met het risico op wenselijke antwoorden zijn respondenten geïnterviewd waarmee geen sprake was van een persoonlijke band of relatie.

Er is bij het vignettenonderzoek rekening gehouden met de gezichtsuitdrukking van de portretfoto's. Zo zijn alle portretten zo neutraal mogelijk geselecteerd waarbij emoties zo min mogelijk zichtbaar waren. Als er sprake is van een negatieve gezichtsuitdrukking kan dit namelijk een negatieve invloed hebben op het keuzeprocess en een positieve gezichtsuitdrukking juist een positieve invloed (Li & Yin, 2022). Er is in het vignettenonderzoek namelijk gezocht naar voorkeuren op basis van uiterlijke kenmerken, en niet op basis van gezichtsuitdrukkingen.

3.5.2 Privacy

Om de privacy te waarborgen zijn alle respondenten voorafgaand aan de interviews gevraagd een toestemmingsformulier in te vullen. Hier zijn aspecten beschreven wat betreft het doel van het onderzoek, de anonimiteit van de respondenten en de vrijwilligheid van deelname. Deze ondertekende formulieren kunnen worden teruggevonden in Bijlage 5. Ook is zowel in het formulier als aan het begin van de interviews gevraagd of het gesprek opgenomen mocht worden. Daarbij werd aangegeven dat de opname enkel voor dit onderzoek gebruikt zal worden en na afsluiting van het onderzoek definitief zal worden verwijderd.

4. Resultaten

Er zijn 15 respondenten geïnterviewd, variërend in leeftijd van 22 tot 78 jaar waarbij de politieke voorkeuren van links en rechts evenredig zijn verdeeld, evenals opleidingsniveau (hoog en midden). Er is gebruik gemaakt van een topiclijst, welke te vinden is in Bijlage 1. De lijst van respondenten kan worden teruggevonden in Bijlage 3. De resultaten zijn uit Atlas gegeneerd, waarvan het codeboek te vinden is in Bijlage 4. Ook zijn alle citaten die genoemd worden letterlijk geciteerd uit de interviews met de respondenten.

4.1 Uiterlijke kenmerken

4.1.1 Etniciteit

Bijna alle respondenten gaven expliciet aan dat zij geen belang hechten aan etniciteit van vluchtelingen. Het wel of niet toelaten van vluchtelingen gaat volgens de respondenten niet om afkomst. Dit kwam ook veel naar voren in het vignettenonderzoek, waarover meer te lezen is in Hoofdstuk 4.7. Respondent A.D. zei het volgende over uiterlijk: *“Maar ik [A.D.] heb wel zoiets van: Ik heb zelf ook gewoon vrienden uit het buitenland waar ik helemaal niet anders tegen doe ofzo dus voor mij is dat geen verschil als er iemand met een kleurtje is, toch weet ik het wat ja, dat is voor mij niet anders eigenlijk nee.”*

Een groot aantal respondenten gaf aan dat zij zich bewust zijn van eventuele vooroordelen. Echter geven zij aan dat zij dit dan wel zelf bijstellen. Zo zei respondent T.G. hier het volgende over:

“Ik ben wel bewust dat ieder mens dat sowieso heeft als je zegt wel, ja, ik geloof niet dat dat niet zo is. Ik geloof dat dat voelt misschien ook een beetje als veiligheid, als in dat is wat je kent dat is wat je misschien zelf ook bij je eigen familie ziet. Dus ja, Ik vind het lastig uit te leggen, maar. Ja, ik geloof wel dat dat ik dat heb, maar daar wil ik niet op handelen. Zozeer je bent je er bewust van, dus dat.”

Een groot deel van de respondenten geeft aan dat zij (on)bewust een voorkeur hebben voor mensen die op hen lijken. Volgens respondenten heerst hierbij automatisch een eerste gevoel van ‘betrouwbaarheid’ of ‘voorspelbaarheid’. Echter lijkt dit geen factor om een vluchteling wel of niet te accepteren. Respondenten gaven aan dat zij begrijpen dat het makkelijker is zich

te identificeren met mensen die op hen lijken, Oekraïners in dit geval. Toch wanneer het aankomt op wel of niet accepteren van vluchtelingen, lijken de respondenten geen verschil te maken wat betreft acceptatie als het gaat om de etniciteit van verschillende vluchtelingen.

4.1.2 Gelaatsuitdrukking

Wat opviel tijdens het vignettenonderzoek, is dat respondenten vaak keken naar de gelaatsuitdrukkingen van de portretten. Zo gaven een paar respondenten aan dat zij de expressie van de kinderen of de alleenstaande vrouwen ‘wanhopig’ vonden, en van de alleenstaande Oekraïense man werd door een respondent benoemd dat deze er als een ‘bikkel’ uitziet en *“zelfstandig genoeg om voor zichzelf te kunnen zorgen”* (A.D.). Ondanks dat het vignettenonderzoek zich erop richtte om erachter te komen of respondenten op basis van etniciteit oordeelden, leek de gelaatsuitdrukking juist een factor die meespeelde. De portretten waren qua gezichtsuitdrukking zo neutraal mogelijk geselecteerd, echter kijken respondenten ook naar de blik van anderen waarbij ze een bepaald ‘gevoel’ krijgen. Bijvoorbeeld een blik in iemand zijn ogen wat kan zorgen voor de mate van sympathie.

Een klein aantal respondenten leek de kleding en de locatie van de portretten van de vluchtelingen mee te nemen in hun overweging. Zij leken een koppeling te maken tussen de foto van de vluchteling samen met de omgeving en zijn of haar kleding en baseerden daar deels hun conclusie op. Zo zei respondent M.C.: *“Dan denk ik, wow, ik zie volgens mij een mooi huis op de achtergrond. Dan denk ik: ach, zo slecht hebben ze het misschien nog niet.”*

4.2 Gender

4.2.1 Vrouwelijke v.s. mannelijke vluchtelingen

Bijna alle respondenten gaven aan dat zij een voorkeur hebben voor het toelaten van vrouwelijke vluchtelingen dan voor mannelijke vluchtelingen. Respondent R.G. zei hier het volgende over:

“Dat is toch denk ik [R.G.] ook, denk maar aan de Titanic, het verhaal vrouw en kinderen eerst. Is toch misschien heel geheel ten onrechte dat je toch het gevoel hebt dat hoewel we vinden dat mannen en vrouwen gelijk zijn dat in de praktijk de behandeling van mannen en vrouwen nog steeds niet zo is en dat je als vrouw met meer problemen te maken krijgt. Puur omdat je vrouw bent, ja dat is een aanname.”

Andere respondenten wisten niet te benoemen waarom ze de voorkeur gaven aan vrouwen, maar leken dit vanuit hun opvoeding te hebben meegekregen. Deze constatering is tevens te herleiden uit het vignettenonderzoek waarbij bijna alle respondenten de beschrijvingen en later ook de portretten van mannen lager op ‘minst welkom’ zetten. Dat terwijl vrouwen veel hoger lagen op ‘meest welkom’.

Bij de voorkeursvraag welke aan de meeste respondenten werd voorgelegd over welke vluchtelingen het meest welkom zouden zijn als er geen etniciteit of leeftijd in overweging werd genomen waren de antwoordmogelijkheden a) een vrouw met twee kinderen, b) een man met twee kinderen, c) een alleenstaande vrouw of d) een alleenstaande man. Hierbij werd a) een vrouw met twee kinderen, het meeste genoemd, terwijl man met twee kinderen slechts een enkele keer werd genoemd. De alleenstaanden werden niet genoemd. Het belang van een moederfiguur voor kinderen lijkt hierbij vooral van belang te zijn, zo gaven de respondenten aan dat het hebben van een moeder van belang is voor een kind, en dat het belangrijkste is dat een moeder met haar kinderen bij elkaar blijft.

4.2.2 Zelfredzaamheid vrouwen

De helft van de respondenten gaf aan dat zij de zelfredzaamheid van mannen hoger vinden dan van vrouwen. Respondent H.D. benadrukt hulpbehoevendheid van vrouwen ten opzichte van mannen:

“Zeg maar dat ik [H.D.] merk dat dat dus een soort van oude gendernorm is die dan toch nog in je in je naar boven komt. Omdat een vrouw vind ik dus niet, maar ik merk dat ik dat dan in eerste instantie wel meer hulpbehoevend vind dan een man.”

Een enkele respondent (P.K.) vond juist dat de zelfredzaamheid van vrouwen hoger is dan die van mannen in verband met ‘aanpassingsvermogen en zelfstandigheid’ die vrouwen zouden hebben omdat zij volgens deze respondent flexibeler en onafhankelijker zijn dan mannen.

Veel respondenten gaven aan dat zij mannen fysiek sterker vinden dan vrouwen. Zij zijn hierdoor beter in staat om zich te verdedigen en te overleven in een onveilig land of oorlogsgebied.

4.3 Leeftijd

4.3.1 Kinderen

Bij het vignettenonderzoek met de beschrijvingen en de portretten werden de jonge kinderen door alle respondenten, op een na, helemaal vooraan gezet bij ‘meest welkom’. Het belang van een veilige plek voor jonge kinderen komt vaak naar voren in de interviews. Citaat van A.D.:

“Een kindje zonder ouders of iets, die er alleen voor staat op zijn leeftijd, dan vind ik [A.D.] dat hij als eerste moet opgevangen worden. Ja, zonder huis kom je nergens en ze hebben geen idee waar ze moeten beginnen, dus ik denk dat wel voor hen het belangrijkste is om een plekje te vinden en ze hebben nog een heel leven voor hun dus. Dat vind ik wel het belangrijkste.”

Een groot deel van de respondenten benoemde de ‘kwetsbaarheid’ en ‘hulpbehoevendheid’ van jonge kinderen. Als er wordt gekeken naar het vignettenonderzoek, is er vooral op basis van leeftijd gekozen: de kinderen stonden in alle gevallen, op een respondent na, op de plek van ‘meest welkom’. Hierover is meer te lezen in Hoofdstuk 4.7.

4.3.2 Volwassenen

Een deel van de respondenten gaf tijdens het vignettenonderzoek dezelfde reden voor een iets minder hoge acceptatie voor iets oudere kinderen. De reden hiervoor was voor deze respondenten allemaal hetzelfde, namelijk dat niet-minderjarige kinderen al ‘zelfstandig genoeg zijn’ om voor zichzelf te zorgen of in ieder geval te overleven. Respondent T.G. zei hier het volgende over: *“Dat heb ik [T.G.] dus ook, denk ik met de twee laatste, dan zie je een jonge meid en die jonge gast, waarbij ik ook misschien denk van: Die redden zich wel ja.”*

In aanvulling van bovenstaande wordt er door een klein deel van de respondenten de kwetsbaarheid van ouderen genoemd. Niet alleen de fysieke gezondheid speelt hierbij een rol, maar volgens een klein aantal respondenten heeft dit ook te maken met het aanpassingsvermogen van hen. Zij denken dat ouderen het moeilijker vinden om zich aan te passen en dat zij zowel fysiek als mentaal minder flexibel zijn. Hierdoor eindigden zij in het vignettenonderzoek ook later dan de jongere mensen.

4.4 Individu v.s. gezin

4.4.1 Alleenstaanden

Een aantal respondenten vindt dat alleenstaande mensen een grotere kans hebben dan ouders, kinderen of gezinnen om te overleven in een ander land of zelfs nog terug te kunnen keren naar hun oorspronkelijke land. Dit zorgt voor een minder gevoel voor empathie voor de groep van alleenstaanden. Zo zei respondent M.C. het volgende: *“Ik [M.C.] heb dan alleenstaande mannen en vrouwen nu over waarvan ik denk, ja, nou, die kunnen ook wel weer makkelijk ergens anders een leven opbouwen. Ja.”*

Alleenstaande ouders met kinderen lijken echter wel op meer empathie te kunnen rekenen dan gezinnen waarbij beide ouders aanwezig zijn. De voornaamste reden die hiervoor werd gegeven is dat alleenstaande ouders het zwaarder hebben om voor een kind te zorgen dan wanneer er twee ouders/verzorgers aanwezig zijn.

Er was een enkele respondent die juist wel begrip had voor een alleenstaande vluchteling:

“Ik [P.H.] merk dus dat echt de eenzaamheid die ik vermoed dan hè? Van mensen die alleen uit een vreemd land komen, een nieuw avontuur tegemoet gaan. Dat ik daar meer compassie mee heb, meer mededogen dan een groep als een gezin.”

4.4.2 Gezinnen

Vrijwel alle respondenten waren het ermee eens dat gezinnen voorrang hebben ten opzichte van alleenstaande vluchtelingen. Zij gaven hiervoor allemaal de reden dat er kinderen betrokken zijn bij gezinnen, en dat kinderen prioriteit hebben in het krijgen van een veilige plek. Bovendien vinden zij dat gezinnen bij elkaar horen en gezinsleden niet van elkaar moeten worden gescheiden. Respondent T.G. zei hierover: *“Ik vind een gezin. Dat wil je gewoon niet uit elkaar halen, denk ik, dus ik denk dat ik daarom dan snel neig naar die wel binnenlaten.”*

Ook werd aangegeven dat veel mensen zich in Nederland waarschijnlijk kunnen identificeren met gezinnen omdat veel Nederlanders zelf ook een gezin hebben, en dat het daarom makkelijker is om zich hierin te verplaatsen. Er lijkt dus een sterke voorkeur te zijn voor vluchtelingen die als gezin vluchten ten opzichte van alleenstaande vluchtelingen.

4.5 Media

4.5.1 Beeldvorming

Een groot deel van de respondenten gaf aan dat de invloed van media groot is op hun beeldvorming als het gaat om vluchtelingen. Hierbij kan worden gedacht aan doneren van geld aan Giro555, maar vooral de empathie richting Oekraïne werd meerdere malen genoemd. De reden die hiervoor werd gegeven is dat de media de beelden schetst van Rusland als gezamenlijke vijand, waardoor er meer medelijden is tegenover Oekraïners. Daarnaast speelt de nabijheid een rol, Oekraïne ligt in Europa en is een westers land, waardoor er meer berichtgeving over is. De media is dus van grote invloed wat betreft de informatiestroom die dagelijks op ‘macroniveau’ op de radio, tv en sociale mediakanalen worden gedeeld. Hierbij wordt vanuit media ook gesuggereerd dat Nederland veel meer open staat tegenover Oekraïense vluchtelingen dan niet-westerse vluchtelingen. Echter wanneer het aankomt op accepteren van individuele vluchtelingen op ‘microniveau’ dan hebben respondenten geen voorkeur als het gaat om de etniciteit van de vluchtelingen. Dit kwam sterk naar voren in het vignettenonderzoek.

4.6 Religie en cultuur

4.6.1 Religie

Een deel van de respondenten gaf aan geen voorstander van religie in het algemeen te zijn. Een enkele respondent gaf aan geen voorstander te zijn van de islam. Een aantal respondenten gaf aan meer een klik te voelen met iemand die dezelfde religie heeft. Respondent T.G. zei hierover: *“Ik [T.G.] geloof wel dat een soort van natuurlijke reacties, misschien dat je sneller of soort van dat je sneller een band voelt met iemand met dezelfde geloofsovertuiging als die jij zelf hebt. Dat klinkt voor mij wel logisch op zich”*. Een aantal respondenten gaf expliciet aan niet te oordelen op basis van religie en zei dat religie voor hen geen rol speelt. Wel werd door respondenten aangegeven dat religie niet te extremistisch moet zijn. Zij vinden het niet wenselijk als religie wordt opgedrongen en willen niet het idee hebben dat zij zich moeten aanpassen of gedragen naar de geloofsovertuigen van een ander.

4.6.2 Culturele aspecten

Ondanks dat er in de interviews geen onderscheid in vluchtelingen werd gemaakt op basis van etniciteit, zijn er wel een aantal uitlatingen gedaan wat betreft de culturele verschillen. Bijna alle respondenten gaven aan dat het voor hen niet uitmaakt wie of wat iemand is, echter zijn er wel bepaalde culturele verschillen die erg groot zijn. Zo zei respondent P.K.: *“Als het zo dicht bij je komt, de cultuur (van Oekraïners) lag al iets meer richting denk ik onze cultuur en bij Syrië zat het toch wel iets van een cultuurverschil in qua normen en waarden en ik denk dat dat heel erg afstoot bij bepaalde mensen.”*

Een aantal respondenten gaf aan dat het zo is dat zij zich meer identificeren met Oekraïners dan met niet-westerse vluchtelingen. Sommige respondenten gaven aan dat de Oekraïense cultuur dichter bij de Nederlandse cultuur ligt, dit heeft volgens hen te maken met het feit dat de normen en waarden veel meer overeenkomen met die van Nederland waardoor integratie makkelijker verloopt. Een deel van de respondenten gaf hierbij aan dat zij denken dat het aanpassingsvermogen van Oekraïense vluchtelingen hoger is dan die van niet-westerse vluchtelingen. Echter werden in het vignettenonderzoek de niet-westerse vluchtelingen vrijwel nooit lager gepositioneerd dan de Oekraïense vluchtelingen. Bij het uitvragen hiervan antwoordden de meeste respondenten dat het hen niet uitmaakt hoe iemand er uitziet of wat voor cultuur of religie iemand heeft.

4.7 Opvallendheden vignettenonderzoek

4.7.1 Omschrijvingen vluchtelingen

In het vignettenonderzoek werd de respondenten als eerst gevraagd een volgorde te maken van korte omschrijven van vluchtelingen van ‘meest naar minst welkom’ (Bijlage 2). Hierin werden beknopte omschrijvingen gegeven van een vluchteling; enkel de leeftijd, gender en de samenstelling werden genoemd. Hier kwam vooral naar voren dat alle respondenten, op een na, de beschrijvingen nummer 3 en 4 (kinderen van 6 en 7 jaar) vooraanzetten bij ‘meest welkom’. De enkele respondent die dit niet deed, zette beide beschrijvingen van de gezinnen vooraan. Hierna volgden voor bijna alle respondenten de alleenstaande moeder met twee dochters, en daarna wisselden de volgordes voor respondenten tussen beschrijvingen van de alleenstaande 39-jarige vrouw en de 40 jarige vrouw samen met haar jongere zus en haar zoontje van 2. Vervolgens kwamen beide gezinnen vaak in het rijtje te staan. Tot slot kwamen

volgens de meeste respondenten op de plek van ‘minst welkom’ de beschrijvingen van 1, 2, 5 en 10, wat allemaal alleenstaande vluchtelingen waren.

4.7.2 Portretten vluchtelingen

In het volgende deel van het vignettenonderzoek werden de kaartjes weer gehusseld en omgedraaid waardoor enkel portretten van vluchtelingen te zien waren. Het viel hierbij op dat de respondenten nagenoeg dezelfde volgorde neerlegden als bij de beschrijvingen, waarbij bij ‘meest welkom’ wederom de foto’s 3 en 4 als eerste werden neergelegd, de foto’s van de jonge kinderen. Vervolgens werden in het midden de foto’s 6,7 en 9 geplaatst, waarbij nummer 6 en 7 portretten waren van moeders met kinderen, en foto 9 een foto van een groot niet-westers gezin. Als laatste eindigden wederom de foto’s van alleenstaanden, zowel de Oekraïense als niet-westerse alleenstaande vluchtelingen.

Er lijken dus helemaal geen verschillen te zijn in de uitkomsten van de beschrijvingen zonder foto in vergelijking met de portretfoto’s van de vluchtelingen, wat de suggestie doet wekken dat de etniciteit geen rol speelt in de keuze om een vluchteling wel of te accepteren.

4.8 Bijvangst

4.8.1 Woningtekort Nederland

Een bijvangst in het onderzoek was dat een groot deel van de respondenten aangaf dat zij het woningtekort in Nederland een probleem vinden en dat dit wordt verergerd met de komst van vluchtelingen. Er wordt door de respondenten vooral verwezen naar de problematiek van het woningtekort in Nederland en hoe dat niet alleen nu maar ook in de toekomst voor meer problemen kan zorgen. Een aantal respondenten gaf aan dat zij het idee hebben dat vluchtelingen eerder kans hebben op een woning dan Nederlanders, wat zij oneerlijk vinden. Zij vinden dat Nederlanders wel voorrang zouden moeten hebben op een betaalbare woning en dat het niet ten koste moet gaan van de eigen zoektocht van een Nederlander naar een huis.

4.8.2 Integratie

Voor een zeer groot deel van de respondenten is het van belang dat vluchtelingen zich aanpassen aan Nederlandse normen en waarden om op deze manier te integreren in de Nederlandse samenleving. Een citaat van respondent G.M. geeft deze gedachte duidelijk weer:

“Wat je natuurlijk heel graag wilt, is, dat klinkt dan wel weer arrogant vind ik, maar dat die mensen zich moeten aanpassen aan ons, maar je wilt wel heel graag dat ze toch op een bepaalde manier mee gaan met de Nederlandse samenleving en zich derhalve toch wel moet aanpassen?”

Een klein deel van de respondenten is hier zelfs dermate stellig in dat dit definitieve gevolgen zou moeten hebben mochten zij zich niet goed genoeg aanpassen. Zo zei respondent M.S. het volgende: *“...dan ben ik [M.S.] er ook gelijk klaar mee en dan ga je maar terug.”* Andere respondenten waren hierin minder stellig, maar gaven wel aan dat het leren van de Nederlandse taal wel het minste is wat een vluchteling moet doen.

Bijna alle respondenten gaven aan het belangrijk te vinden dat vluchtelingen zich nuttig maken door het zoeken van een baan en door te gaan werken. Dit is van belang om een succesvolle integratie mogelijk te maken. Er moet *“inzet worden geleverd”* (H.D.) en niet enkel sprake zijn van *“uitkering te trekken”* (A.D.).

Het lijkt dat respondenten wel denken dat integratie bij Oekraïners makkelijker gaat, maar zij vonden uiteindelijk niet dat deze ook per se meer acceptatie verdienen dan niet-westerse vluchtelingen.

4.8.3 Begrip vluchtelingen

Bijna alle respondenten toonden begrip voor vluchtelingen in het algemeen, zij gaven aan in een oorlogssituatie ‘hetzelfde te doen’ en begrijpen dat vluchtelingen naar een veilig land als Nederland willen. Zij geven aan veel empathie voor en medelijden met vluchtelingen te hebben. Daarnaast vindt een aantal respondenten dat vluchtelingen evenveel recht hebben op voorzieningen en een woning als mensen die in Nederland zijn geboren.

5. Conclusie en discussie

De conclusie zal antwoord geven op de onderzoeksvraag: *Hoe valt te verklaren dat er onder de Nederlandse bevolking zonder migratieachtergrond een hoger acceptatieniveau lijkt te bestaan voor Oekraïense vluchtelingen dan voor niet-westerse vluchtelingen?*

Deze vraag kan worden beantwoord door een samenvattend antwoord te geven op drie deelvragen. Dit wordt gedaan door (5.1) de mogelijke factoren uit de wetenschappelijke literatuur te benoemen, evenals (5.2) de motieven die uit de interviews naar voren zijn gekomen, om deze tot slot (5.3) met elkaar te vergelijken.

5.1 Factoren uit wetenschappelijke literatuur

De eerste deelvraag onderzoekt de mogelijke verklaringen die in de literatuur naar voren kwamen wat betreft een hogere empathie tegenover Oekraïense vluchtelingen in vergelijking met niet-westerse vluchtelingen.

Gender zou volgens de literatuur een rol kunnen spelen bij het wel of niet accepteren van iemand, waarbij er een veel hogere kans op acceptatie is voor vrouwen dan voor mannen. Dit doordat vrouwen behoren tot ‘kwetsbare groepen’ (Mertus, 2000). Bovendien is uit onderzoek gebleken dat vrouwelijke vluchtelingen meer welkom worden geheten dan mannelijke vluchtelingen (De Bode & Abbeloos, 2022). Uit Oekraïne vluchten vaak vrouwen, terwijl uit Syrië veel mannen vluchten.

Uiterlijk zou een rol spelen omdat mensen een sterkere empathie hebben voor mensen die op elkaar lijken en een lagere empathie voor mensen die niet op hen lijken (Cikara et al., 2011). Mensen zouden positieve associaties hebben met hun *ingroup* wat zou kunnen duiden op Oekraïners (Brewer, 2002) en meer minachting tegenover *outgroups* waaronder de niet-westerse vluchtelingen zouden kunnen vallen (Summers 1906).

Religie zou een factor kunnen zijn vanwege de negatieve associatie die er in Nederland lijkt te zijn jegens de islam. Dit is te zien aan de populariteit omtrent rechtsextremistische partijen en bovendien worden moslims in de Europese media vaak negatief geprojecteerd (Fekete, 2009). Veel niet-westerse vluchtelingen zijn moslim, maar ook worden moslimse immigranten door Nederlanders zonder migratieachtergrond vaak op een hoop gegooid met niet-westerse vluchtelingen waardoor deze verwarring omtrent de islam ook bestaat.

Culturele aspecten zouden ook een bepalende factor kunnen zijn. Zo schijnen mensen minder goed om te kunnen gaan met mensen die een andere cultuur hebben en kan er sprake zijn van ethnocentrisme (Heath & Richards, 2020; Gusciute et al., 2021). De Oekraïense cultuur is een Europese cultuur en daarom meer met de Nederlandse cultuur te vergelijken dan de cultuur van niet-westerse vluchtelingen.

Tot slot zouden de media een mogelijke factor kunnen zijn voor de hogere mate van acceptatie omtrent Oekraïense vluchtelingen in vergelijking met niet-westerse vluchtelingen. Dit zou volgens literatuur kunnen komen doordat niet-westerse vluchtelingen vaker negatief in media geprojecteerd worden dan Oekraïners, bijvoorbeeld door (soms onjuist) gebruik van de term ‘gelukszoekers’ en het door elkaar halen van niet-westerse vluchtelingen en niet-westerse immigranten. Tot slot is sinds de invasie van Rusland in Oekraïne veel negatieve berichtgeving over Rusland geprojecteerd in de Nederlandse media, wat kan zorgen voor medeleven onder Oekraïners waardoor Nederlanders voor deze groep vluchtelingen meer empathie zouden kunnen hebben dan voor niet-westerse vluchtelingen.

5.2 Motieven uit interviews

De tweede deelvraag richt zich op de motieven genoemd door de respondenten tijdens de interviews. Tijdens deze gesprekken is een aantal aspecten naar voren gekomen.

Er is een sterke voorkeur voor jonge kinderen. Zij zijn niet in staat voor zichzelf te zorgen en daardoor veel kwetsbaarder en hulpbehoevender dan volwassenen. Dit is volgens de respondenten genoeg reden om hen te accepteren en een veilige plek in Nederland te bieden.

Daarnaast is er een voorkeur voor vrouwelijke vluchtelingen dan voor mannelijke vluchtelingen. Mannen zouden fysiek sterker zijn en beter in staat zijn om te overleven wat er mede voor zorgt dat vrouwelijke vluchtelingen op meer sympathie kunnen rekenen.

Ook gaven bijna alle respondenten aan dat er voorkeur is voor gezinnen ten opzichte van alleenstaande vluchtelingen. De voornaamste reden die hiervoor werd gegeven is dat er bij gezinnen kinderen betrokken zijn. Bovendien willen respondenten niet dat gezinsleden van elkaar worden gescheiden, dus geven zij hun voorkeur aan gezinnen in plaats van aan alleenstaanden.

Ondanks dat respondenten aangeven dat zij zich automatisch meer kunnen identificeren met mensen die op hen lijken, is de etniciteit van vluchtelingen voor respondenten niet van belang als het uiteindelijk aankomt op mate van acceptatie van vluchtelingen.

Respondenten lijken de gelaatsuitdrukking wel mee te nemen in hun overwegingen, wat erop kan wijzen dat mensen belang hechten aan het gevoel dat ze bij mensen krijgen.

Het maakt volgens respondenten niet uit wat voor religie iemand heeft, echter dient deze niet te extreemistisch te zijn waarbij respondenten niet het gevoel willen hebben dat deze hen wordt opgedrongen.

Een bijkomend praktisch aspect is het woningtekort in Nederland. Respondenten geven vrijwel allemaal aan dat Nederland te maken heeft met een woningcrisis, en dat het op dit moment al erg moeilijk is om aan een woning te komen. Het zou dus kunnen dat Nederlanders helemaal geen voorkeur zouden hebben voor bepaalde vluchtelingen als er gewoon genoeg plek was voor iedereen. Dit is niet zorgvuldig getest maar is een aanname uit de interviews.

Daarnaast dienen vluchtelingen volgens de respondenten een bijdrage te leveren aan de Nederlandse samenleving. Vluchtelingen worden over het algemeen zeer welkom geheten onder de respondenten, echter dient daar wel een actieve bijdrage tegenover te staan, namelijk het meewerken en participeren in de Nederlandse samenleving.

5.3 Algehele conclusie

De derde deelvraag vergelijkt de aspecten uit de literatuur met de motieven die in de interviews naar voren zijn gekomen. Hiermee kan antwoord worden gegeven op de onderzoeksvraag wat betreft de verklaring voor de ogenschijnlijke acceptatie van Oekraïense vluchtelingen vergeleken met niet-westerse vluchtelingen in Nederland. In de literatuur kwamen verschillende factoren naar voren welke mogelijk verklaringen hiervoor kunnen geven. Sommigen hiervan kwamen ook naar voren in de interviews, anderen niet. Een factor welke overeenkwam is gender. Hierbij wordt zowel in de literatuur als tijdens de interviews aangetoond dat vrouwelijke vluchtelingen meer empathie kunnen verwachten dan mannelijke vluchtelingen. Een andere belangrijke factor blijkt leeftijd, waarbij jonge kinderen een sterke voorkeur krijgen als het gaat om mate van acceptatie. Religie en cultuur lijken volgens de literatuur een belangrijke factor te zijn, echter kwam dit in de interviews niet naar voren. Er is gekeken dat het niet uitmaakt of iemand een andere religie heeft dan zichzelf, wel moet religie

niet te extremistisch zijn. Ook is het waarschijnlijk makkelijker voor Oekraïners om zich aan te passen vanwege de gedeelde Europese cultuur dan voor niet-westerse vluchtelingen, maar dit betekent niet dat zij ook meer geaccepteerd zouden worden dan niet-westerse vluchtelingen. Vervolgens kwam in literatuur naar voren dat mensen voorkeur hebben voor andere mensen die qua uiterlijke kenmerken op hen lijken. Het blijkt uit literatuur dat etniciteit van grote invloed lijkt te zijn, echter kwam dit in het onderzoek niet naar voren. Wat qua uiterlijke kenmerken in het onderzoek wel naar voren kwam is dat mensen een bepaald gevoel krijgen bij de gelaatsuitdrukking van andere mensen, wat de mate van sympathie voor hen bepaalt. Ook doet het ertoe of het om een individuele vluchteling of een (deel van) een gezin gaat. Hierbij worden vluchtelingen zonder kinderen, met name mannen, minder hartelijk ontvangen dan gezinnen. Nederlanders krijgen veel informatie vanuit de media, waardoor deze veel invloed hebben. Zo wordt over Oekraïne veel meer weergegeven dan over niet-westerse landen. Daarnaast is Rusland een gezamenlijke vijand van Europa, waardoor het land Oekraïne op veel empathie kan rekenen vanuit Nederland. Desondanks blijkt er op micro-niveau geen acceptatieverschil te zijn als het gaat om het land waar vluchtelingen vandaan vluchtten. Media spelen dus een rol als het gaat om hun berichtgeving van vluchtelingen en hun land van herkomst, maar dit land van herkomst maakt voor mensen uiteindelijk geen verschil in de mate van acceptatie van een vluchteling.

Geconcludeerd kan er het volgende worden gesteld: Hoewel er op macro-niveau vermoedens zijn van een hogere acceptatie van Oekraïense vluchtelingen dan voor niet-westerse vluchtelingen, laten de resultaten dit niet zien. Wanneer het erop aankomt en mensen worden getest op hun mate van acceptatie omtrent verschillende soorten vluchtelingen, lijken zij de mate van acceptatie niet te bepalen op basis van etniciteit maar op basis van iemand zijn leeftijd, gender, gelaatsuitdrukking en of de vluchteling alleenstaand is of arriveert als gezin.

Tot slot zijn er nog enkele praktische voorwaarden die in het achterhoofd van mensen spelen, zoals het huidige woningtekort wat verergerd wordt naarmate er meer mensen naar Nederland vluchten. Daarnaast wordt er van vluchtelingen verwacht dat als zij eenmaal in Nederland zijn, zij wel bij moeten dragen aan het integratieproces zoals het leren van de taal en het actief zoeken naar een baan.

Het thema rondom de acceptatie van vluchtelingen lijkt dus volgens dit onderzoek niet het onderscheid tussen westers of niet-westers te zijn. De woningnood en integratie zijn zaken die volgens de geïnterviewden zwaarwegender zijn dan vooraf door de onderzoeker ingeschat.

5.4 Beperkingen en suggesties voor vervolgonderzoek

5.4.1 Beperkingen

Hoewel de bevindingen hebben geleid tot een bredere kennis over de ogenschijnlijke acceptatie rondom verschillende groepen vluchtelingen, is vooralsnog gebleken dat er niet per definitie een hogere acceptatie rondom Oekraïense vluchtelingen is dan voor niet-westerse vluchtelingen.

Het kan zijn dat respondenten sociaal wenselijke antwoorden hebben gegeven. Ondanks dat er zorgvuldig rekening mee is gehouden, is het lastig te controleren in welke mate dit van toepassing is geweest. Het is hierbij nooit helemaal mogelijk uit interviews te herleiden of er sprake is van sociaal wenselijk gedrag en of dat respondenten dus helemaal eerlijk zijn.

Ook is weinig rekening gehouden met de invloed van gelaatsuitdrukking of het gevoel wat mensen bij andere mensen krijgen. Mensen nemen hun gevoel dat ze bij iemand hebben automatisch mee in hun keuze of besluitvorming maar het is vaak niet concreet te benoemen waar dit nou precies door komt. Dit is een gevoel waar mensen zich vaak niet eens bewust van zijn. Daardoor is het lastig te meten in hoeverre deze factor van invloed is geweest.

5.4.2 Suggesties voor vervolgonderzoek

In eventueel vervolgonderzoek zou sociaal wenselijk gedrag kunnen worden verminderd of zelfs tegengegaan door het uitvoeren van een andere wijze van onderzoek. Hierbij kan worden gedacht aan het doen van een sociaal experiment, veldonderzoek of grootschalig kwantitatief onderzoek. Bij deze manier van onderzoek doen is de kans op sociaal wenselijk gedrag minder. Denk bijvoorbeeld aan neurologische testen zoals het meten van hersenreacties, of het doen van een grootschaliger vignettenonderzoek. Bovendien zou in een vervolg bij het vignettenonderzoek gekozen kunnen worden om geen specifieke individuele vluchtelingen af te beelden, maar te kiezen voor foto's van gemêleerde groepen van vluchtelingen. Denk hierbij aan groepen bestaande uit mannen, vrouwen, jonge kinderen en ouderen samen. Hierdoor kunnen factoren als gender en leeftijd buiten beschouwing worden gelaten, en wordt er directer onderzoek gedaan naar alleen de factor etniciteit.

6. Literatuurlijst

- Alesina, A., & Glaeser, E. (2004) *Fighting Poverty in the US and Europe: a World of Difference*. New York: Oxford University Press
- Anderson, B. (2013). *Us and them?: The dangerous politics of immigration control*. OUP Oxford.
- Baarda, D., De Goede, M., & Teunissen, J. (2009). *Basisboek kwalitatief onderzoek: handleiding voor het opzetten en uitvoeren van kwalitatief onderzoek*.
- Babbie, E. R. (2018). *Bundle: The Practice of Social Research*. Cengage Learning.
- Baneke, I. (2022, 11 september). *Waar komt die (ogenschijnlijke) woede tegen asielzoekers vandaan?* Trouw. <https://www.trouw.nl/binnenland/waar-komt-die-ogenschijnlijke-woede-tegen-asielzoekers-vandaan~b7d2c44d/?referrer=https%3A%2F%2Fwww.google.nl%2F>
- Bansak, K., Hainmueller, J., & Hangartner, D. (2016). How economic, humanitarian, and religious concerns shape European attitudes toward asylum seekers. *Science*, 354(6309), 217-222. <https://doi.org/10.1126/science.aag2147>
- Begrippenlijst: veelgestelde vragen over vluchtelingen - UNHCR Nederland. (2022, 19 juli). UNHCR Nederland.
<https://www.unhcr.org/nl/media/begrippenlijst/vluchtelingen/#:~:text=erkend%20als%20vluchteling.,Wat%20is%20het%20verschil%20tussen%20een%20vluchteling%20en%20en%20migrant,op%20een%20beter%20leven%20elders.>
- Berg, J. Th. J. van den. (2016, 16 september). *Samenklonterende weerstanden*. Parlement.com.
https://www.parlement.com/id/vk7haxybutte/samenklonterende_weerstande
- Bode, L. de., & Abbeloos, J. F. (2022, 5 mei). *Zelfs linkse kiezers verwelkomen liever Oekraïense dan Syrische vluchtelingen*. De Standaard.
https://www.standaard.be/cnt/dmf20220504_97748072

- Bömers, E. (2022, 18 maart). *Opinie: 'Oekraïense vluchtelingen zijn welkom omdat ze zich voorspelbaar gedragen'*. Het Parool. <https://www.parool.nl/columns-opinie/opinie-oekraïense-vluchtelingen-zijn-welkom-omdat-ze-zich-voorspelbaar-gedragen~bef44ad7/?referrer=https%3A%2F%2Fwww.google.nl%2F>
- Brewer, M. B. (1999). The Psychology of Prejudice: Ingroup Love and Outgroup Hate? *Journal of Social Issues*, 55(3), 429–444. <https://doi.org/10.1111/0022-4537.00126>
- Bryman, A. (2016). *Social Research Methods*. Oxford University Press.
- Carpenter, R. (2003). 'Women and Children First': Gender, Norms, and Humanitarian Evacuation in the Balkans 1991–95. *International Organization*, 57(4), 661–694. doi:10.1017/S002081830357401X
- Centraal Bureau voor de Statistiek. (2021, 1 december). *Welk geloof hangen we aan? - Nederland in cijfers 2021*. Welk geloof hangen we aan? - Nederland in cijfers 2021 | CBS. <https://longreads.cbs.nl/nederland-in-cijfers-2021/welk-geloof-hangen-we-aan/>
- Centraal Bureau voor de Statistiek. (z.d.). *Herkomst*. <https://www.cbs.nl/nl-nl/onze-diensten/methoden/begrippen/herkomst>
- Centraal Bureau voor de Statistiek. (z.d.). *Wat is het verschil tussen een westerse en niet-westerse allochtoon?* [https://www.cbs.nl/nl-nl/faq/specifiek/wat-is-het-verschil-tussen-een-westerse-en-niet-westerse-allochtoon-#:~:text=Westers%3A,Indonesi%C3%AB%20en%20Japan\)%20of%20Turkije.](https://www.cbs.nl/nl-nl/faq/specifiek/wat-is-het-verschil-tussen-een-westerse-en-niet-westerse-allochtoon-#:~:text=Westers%3A,Indonesi%C3%AB%20en%20Japan)%20of%20Turkije.)
- Centre Kantar Public sur l'Europe. (2023). Understanding and addressing the needs of Ukrainian refugees: Voice of Ukraine: Wave Two. In *KantarPublic*. <https://www.kantarpublic.com/inspiration/centre-kantar-public-sur-leurope/voice-of-ukraine-wave-2>

- Cikara, M., Bruneau, E., & Saxe, R. (2011). Us and Them: Intergroup Failures of Empathy. *Current Directions in Psychological Science*, 20(3), 149–153.
<https://doi.org/10.1177/0963721411408713>
- Creswell, J. W., & Poth, C. N. (2016). *Qualitative Inquiry and Research Design*. SAGE Publications
- Czymara, C. S., & Schmidt-Catran, A. W. (2017). Refugees unwelcome? Changes in the public acceptance of immigrants and refugees in Germany in the course of Europe's 'immigration crisis'. *European Sociological Review*, 33(6), 735-751
- Debruyne, P., & Cosemans, S. (2022, 1 januari). *Vluchtelingen die het (niet) verdienen*.
https://www.academia.edu/77925555/Vluchtelingen_die_het_niet_verdienen?f_r=2544539
- Eberl, J. M., Meltzer, C. E., Heidenreich, T., Herrero, B., Theorin, N., Lind, F., Berganza, R., Boomgaarden, H. G., Schemer, C., & Strömbäck, J. (2018). *The European Media Discourse on Immigration and Its Effects: A Literature Review*. *Annals of the International Communication Association*, 42(3), 207-23.
<https://doi.org/10.1080/23808985.2018.1497452>
- Everaerts, J. (z.d.). *VAN MENING VERANDEREN: HOE DOE JE DAT?* [Masterscriptie].
Universiteit Gent.
- Fekete, L. (2009). *A suitable enemy: Racism, migration and Islamophobia in Europe*. London.
- Freeman, G. (2009). Immigration, Diversity, and Welfare Chauvinism. *The Forum*, 7(3), 1317-http://resolver.scholarsportal.info/resolve/21946183/v07i0003/1317_idawc.xml
- Green, E. G. (2009). *Who can enter? A multilevel analysis on public support for immigration criteria across 20 European countries*. *Group Processes & Intergroup Relations*, 12(1), 41-60.

- Heath, A. F., & Richards, L. (2020). *Contested boundaries: Consensus and dissensus in European attitudes to immigration*. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 46(3), 489-511
- Helden, B. van. (2022, 1 oktober). *Eerste Oekraïners arriveren maandag in Huissen: 'Ze krijgen twee keer per week Nederlandse les'*. [gelderlander.nl](https://www.gelderlander.nl).
<https://www.gelderlander.nl/lingewaard/eerste-oekrainers-arriveren-maandag-in-huissen-ze-krijgen-twee-keer-per-week-nederlandse-les~a4979aab/?referrer=https%3A%2F%2Fwww.google.nl%2F>
- Holtgraves, T. (2004). Social desirability and self-reports: Testing models of socially desirable responding. *Personality Social Psychology Bulletin*, 30(2), 161-172.
 doi: 10.1177/0146167203259930
- Hoorntje, R. (2023, 23 februari). *Gevluchte Oekraïners jaar na oorlog verdeeld over toekomst in Nederland*. NOS. <https://nos.nl/collectie/13924/artikel/2464908-gevluchte-oekrainers-jaar-na-oorlog-verdeeld-over-toekomst-in-nederland>
- Houben, H. S. M. (2023b). Religieuze betrokkenheid in Nederland. *Centraal Bureau voor de Statistiek*. <https://www.cbs.nl/nl-nl/longread/statistische-trends/2023/religieuze-betrokkenheid-in-nederland?onepage=true#:~:text=Met%2018%2C2%20procent%20van,%20met%205%2C9%20procent>.
- Idzikowska, U. (2022, 2 september). *Stop eens met deze migratietaal - OneWorld*. OneWorld.
<https://www.oneworld.nl/lezen/politiek/migratie/met-deze-migratietaal-stoppen-we/>
- Ismail, M. (z.d.). *Over vluchtelingen | Nederlands Jeugdinstituut*.
<https://www.nji.nl/vluchtelingen/over-vluchtelingen>

Kantar. (2022). Voice of Ukraine. In *Kantar Public*.

<https://www.kantarpublic.com/inspiration/centre-kantar-public-sur-leurope/voice-of-ukraine>

Khaddari, R. (2022, 9 maart). *Waarom is een Oekraïner ons liever dan andere vluchtelingen?*

Li, M. R., & Yin, C. Y. (2022). Facial expressions of beneficiaries and donation intentions of potential donors: Effects of the number of beneficiaries in charity advertising. *Journal of Retailing and Consumer Services*, 66, 102915.

<https://doi.org/10.1016/j.jretconser.2022.102915>

Lubbers, M. (2022). *Richtgetallen immigratie en maatschappelijk draagvlak*

[Wetenschappelijke verkenning]. Universiteit Utrecht.

Ministerie van Algemene Zaken. (2023, 3 februari). *Cijfers opvang vluchtelingen uit Oekraïne in Nederland*. Opvang vluchtelingen uit Oekraïne | Rijksoverheid.nl.

<https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/opvang-vluchtelingen-uit-oekraïne/cijfers-opvang-vluchtelingen-uit-oekraïne-in-nederland>

Muller, J. Z. (2008). Us and Them: The Enduring Power of Ethnic Nationalism. *Foreign Affairs*, 87(2), 18–35. <http://www.jstor.org/stable/20032578>

NOS. (z.d.). *Worden Oekraïense vluchtelingen anders behandeld?* NOS Stories.

<https://stories.nos.nl/artikel/2420361-worden-oekraïense-vluchtelingen-anders-behandeld>

Oorschot, W. van. (2006). *Making the difference in social Europe: deservingness perceptions among citizens of European welfare states*. *Journal of European Social Policy*, 16(1),

23–42. <https://doi.org/10.1177/0958928706059829>

Overbeek, P. (2022, 20 maart). *Waarom we liever een Oekraïner in huis nemen dan een Syriër*.

NH Nieuws. <https://www.nhnieuws.nl/nieuws/301434/waarom-we-liever-een-oekraïner-in-huis-nemen-dan-een-syriër>

Parool.<https://www.parool.nl/nederland/waarom-is-een-oekrainer-ons-liever-dan-andere-vluchtelingen~b9c6484e/>

Pașcan, M. (2012). Ethnocentrism și Comportament electoral. *COMUNICARE, CONTEXT, INTERDISCIPLINARITATE*, 85.

Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling. (2009). *Polariseren binnen onze grenzen*. RMO.

RTL Nieuws. (2015, 16 oktober). *Protest tegen azc leidt vaak tot minder vluchtelingen*.

<https://www.rtlnieuws.nl/nederland/artikel/912071/protest-tegen-azc-leidt-vaak-tot-minder-vluchtelingen>

Shutts, K. (2015), Young Children's Preferences: Gender, Race, and Social Status. *Child Dev Perspect*, 9: 262-266. <https://doi.org/10.1111/cdep.12154>

Sociaal Economische Raad. (z.d.). *Aantallen & herkomst*. SER.

<https://www.ser.nl/nl/thema/werkwijzer-vluchtelingen/feiten-en-cijfers/aantallen-herkomst#:~:text=Mensen%20met%20een%20Syrische%20nationaliteit,grootste%20groepen%20asielzoekers%20in%202022.>

Bijlage 1: Topiclijst

Hulpmiddel voor de interviews.

[Voorleestekst] *Allereerst heel erg bedankt dat u mee wilt werken aan dit interview voor mijn masterscriptie. Het is goed om te weten dat alle informatie die uit dit interview verkregen wordt vertrouwelijk is, je naam zal dan ook geanonimiseerd worden. Zou ik het interview mogen opnemen voor de uitwerking van dit gesprek? Deze opname zal verwijderd worden nadat het onderzoek volledig is afgerond.*

Ook wil ik aangeven dat er geen goede of foute antwoorden zijn, alle antwoorden zijn voor mij waardevol en kunnen mij helpen in kader van het onderzoek.

Algemene attitude vluchtelingen

Wat zijn vluchtelingen volgens u? / Waar denkt u aan bij de term vluchtelingen?

Bent u in enige mate betrokken bij de vluchtelingenproblematiek? Indien ja: op welke manier bent u hiermee bezig? Indien nee: waarom niet?

Doneert u aan vluchtelingenorganisaties, waarom wel/niet?

Heeft u ooit een fijne ervaring met een vluchteling gehad? Indien ja: wat voor?

Heeft u ooit een nare ervaring met een vluchteling gehad? Indien ja: wat voor?

Wat vindt u ervan als vluchtelingen hier voor altijd mogen blijven wonen? Leg uit

2e fase: vignettenonderzoek

[experiment] De volgende portretten moeten worden gerangschikt met de vraag wie je het meest welkom heet in Nederland (leg deze het meeste links) tot minst welkom in Nederland (leg deze het meeste rechts) >zie vignettes Bijlage 2

Op basis waarvan maak je deze keuze? Licht toe

Attitude Oekraïense vluchtelingen

Hoe staat u tegenover de instroom van vluchtelingen uit Oekraïne?

Heeft u geld of andere middelen gedoneerd aan Oekraïne?

Als de oorlog niet ophoudt, vindt u dat Oekraïners hier voor altijd mogen blijven wonen? Leg uit

Gender en gezinssamenstelling

De volgende mensen staan voor de Nederlandse grens/poort, wie laat je als eerste door en waarom?

- A. Vrouw met twee kinderen
- B. Man met twee kinderen
- C. Alleenstaande vrouw
- D. Alleenstaande man
- E. Geen voorkeur

Wat is je hoogst genoten opleiding, leeftijd, woonplaats, en politieke voorkeur?

Bijlage 2: Vignetten

[Vignettenonderzoek, uitgeknipt voor respondenten]:

Deel 1: *Rangschik de volgende beschrijvingen (onder foto) op basis van uw mening van meest naar minst welkom in Nederland.*

Deel 2: *Rangschik de volgende foto's (enkel foto te zien) op basis van meest naar minst welkom in Nederland.*

1

Afbeelding 1: Alleenstaande man van 33 jaar

Afghan men. (z.d.). Shutterstock. <https://www.shutterstock.com/nl/search/afghan-men>

2

Afbeelding 2: Alleenstaande man van 28 jaar

Lonsdorf, K. (2022, 9 augustus). *A young man attempts to escape Russian-occupied Ukraine — then he goes silent.* npr. <https://www.npr.org/2022/08/09/1115916014/ukraine-kherson-russia-invasion-escape-crimea>

3

Afbeelding 3: Jongetje van 6 jaar

5 vragen over de humanitaire crisis in Afghanistan. (2021, 25 augustus). UNHCR. <https://www.unhcr.org/be/nl/64075-5-vragen-over-de-crisis-in-afghanistan.html>

4

Afbeelding 4: 7-jarig jongetje

Chappell, B. (2022, 11 maart). *A Ukrainian boy travels 620 miles to safety with a phone number written on his hand*. npr. <https://www.npr.org/2022/03/11/1086001579/11-year-old-ukrainian-boy>

5

Afbeelding 5: Alleenstaande 39-jarige vrouw

Gill, N. (2018, 5 maart). *We must stand with Syria's women*. IPS. <https://www.ips-journal.eu/topics/democracy-and-society/we-must-stand-with-syrias-women-2612/>

6

Afbeelding 6: 40 jarige vrouw, samen met haar jongere zus en haar zontje van 2
Q&A with Dr. Rouba Mhaissen: Syrian Women Refugees in Lebanon. (2022, 8 maart). Timep.
<https://timep.org/2022/03/08/qa-with-dr-rouba-mhaissen-syrian-women-refugees-in-lebanon/>

7

Afbeelding 7: 44-jarige vrouw, samen met 2 dochters
Ukrainian families reflect on their fresh start in Somerset. (2022, 6 april). bbc.
<https://www.bbc.com/news/uk-england-somerset-60993669>

Foto 8: Gezin bestaande uit vader, moeder, zoon en dochter

Ukrainian Family Sponsorship. (z.d.). Temple Akiba. <https://www.templeakiba.net/ukraine-sponsorship>

Afbeelding 9: Gezin bestaande uit vader, moeder, drie zoons en een dochter

Levitz, S. (2015, 3 december). *Syrian family heading to Orangeville: “All we want is some peace and security”*. Toronto Star. <https://www.thestar.com/news/canada/2015/12/03/syrian-refugee-families-study-canadian-life-as-they-await-new-home.html>

10

Afbeelding 10: 27-jarige alleenstaande vrouw

Weitz, V. (2022, 23 juli). *Ukrainian refugees: Safe in Germany, unsure about returning*. DW. <https://www.dw.com/en/ukrainian-refugees-welcome-in-germany-but-uncertain-about-returning-home/a-62544330>

Bijlage 3: Lijst van respondenten

Respondent	Gender	Leeftijd	Opleiding	Politieke voorkeur
B.P.	Man	25	Havo	Rechts
P.K.	Man	29	MBO	Links
G.M.	Vrouw	78	Mulo	Links
H.D.	Man	26	WO	Midden
T.G.	Vrouw	22	Havo	Links
M.S.	Vrouw	53	MEAO	Rechts
M.C.	Vrouw	41	WO	Rechts
P.H.	Man	65	HBO	Links
E.K.	Vrouw	62	Mavo 4	Links
R.G.	Man	63	HBO	Rechts
A.M.	Man	64	MBO Plus	Rechts
A.D.	Man	24	Havo	Rechts
J.S.	Man	22	HBO	Rechts
L.S.	Vrouw	24	HBO	Rechts
H.B.	Man	22	Havo	Links

Bijlage 4: Codeboek

Code groep	Codes
Etniciteit	Afkomst speelt geen rol Belang herkomst vluchtelingen Geen voorkeur obv huidskleur Niet oordelen obv huidskleur Onbewust preferentie zelfde uiterlijk Religie en etniciteit spelen geen rol Uiterlijk Uiterlijk speelt geen rol
Religie	Geen voorstander Islam Geen voorstander religie Islam in media Meer klik met iemand zelfde religie Niet oordelen obv religie Religie en etniciteit spelen geen rol Religie niet extremistisch zijn Religie niet provoceren Vrouwonderdrukking uit religie tegenstrijdig met NL
Vignettenonderzoek beschrijvingen- volgorde	Vignettenonderzoek beschrijvingen- volgorde
Vignettenonderzoek portretten-volgorde	Vignettenonderzoek portretten-volgorde
Gender	Alleenstaande mannen als laatst Argwaan bij zoons Beeldvorming media alleenstaande mannen Belang moeder Gender niet van belang Mannen fysiek sterker Voorkeur vrouwen t.o.v. mannen Voorkeursvraag: Alleenstaande vrouw Voorkeursvraag: Man met twee kinderen Voorkeursvraag: vrouw met twee kinderen Voorkeursvraag: vrouw of man met twee kinderen Zelfredzaamheid mannen hoger t.o.v. vrouwen Zelfredzaamheid vrouwen hoger t.o.v. mannen Zwak voor alleenstaande mannen

Media beeldvorming	<p>Beeldvorming media alleenstaande mannen Belang herkomst vluchtelingen Discutabel over mediabeeldvorming Invloed media groot Islam in media Media ivm dichterbij Negatieve invloed media Voorkeur Oekraïene in media t.o.v. andere oorlogen</p>
Huidig vluchtelingenbeleid	<p>Beter verdelen over NL Integratieproces niet voldoende Na x aantal jaar automatisch verblijfsvergunning Negatief over huidige asielbeleid Verdelen en goede opvangplek vluchtelingen Vluchtelingen opnemen positief Vluchtelingenproblematiek Europees oplossen Vluchtelingenstroom verdelen over Europa</p>
Gezichtsuitdrukkingen	<p>Geen voorkeur obv huidskleur Gezichtsuitdrukking jong kind Gezichtsuitdrukking jonge, Oekraïense, alleenstaande vrouw gezichtsuitdrukking niet-westers gezin Gezichtsuitdrukking niet-westerse alleenstaande man Gezichtsuitdrukking oekraïens gezin Gezichtsuitdrukking Oekraïense alleenstaande man Gezichtsuitdrukking oudere, niet-westerse alleenstaande vrouw</p>
Identificatie Oekraïners	<p>Dichterbij dus meer sympathie Donatie Oekraïne ivm dichterbij Meer identificatie met Oekraïners Meer klik met iemand zelfde religie Oekraïense cultuur dichterbij NL'se Positieve indruk Europese mensen Uiterlijk: oekraïens gezin eerder dan syrische</p>
Aantallen/capaciteit	<p>Aantal instroom van belang Niet oordelen obv religie Niet te veel mensen Woningtekort</p>
Cultuur	<p>Andere cultuur niet provoceren</p>

	<p>Culturele verschillen te groot Multiculturele samenleving mislukt Omringt met eigen cultuur Samensmelten van culturen Vrouwonderdrukking uit religie tegenstrijdig met NL</p>
Sceptisch	<p>Afkeer jong alleenstaand kind vluchteling Argwaan Argwaan bij zoons Belang achtergrond/locatie foto Blijft achter strijkstok hangen Discutabel over mediabeeldvorming Discutabel over vluchtelingen instroom Terugsturen twijfel Twijfel aan oprechtheid / bedoelingen Wilt info over vluchtreden vluchteling</p>
Jonge kinderen	<p>Afkeer jong alleenstaand kind vluchteling Als kind mogelijkheid hier te blijven Belang jongere mensen Gezichtsuitdrukking jong kind Voorrang jonge kinderen Zelfredzaamheid jonge kinderen</p>
Discriminatie	<p>Bewust van negatieve eerste indruk, trekt bij Bewust van vooroordelen Discriminerend gedrag Onbewust preferentie zelfde uiterlijk</p>
Nederlandse standaarden	<p>Belang van aanpassen aan NL Gedragen in NL samenleving Mensen welwillend te werken Niet ten koste van eigen burgers NL Participeren / meewerken Uiterlijk: syrische vrouw minder goed mengen in NL</p>
Positieve geluiden	<p>Begrip vluchtelingen Belang vluchtelingenorganisaties Belang zichzelf kunnen zijn Goede ervaring met vluchtelingen Instroom vluchtelingen positief voor NL Medelijden /empathie vluchtelingen Medelijden vluchtelingen Positieve ervaring vluchtelingen Positieve indruk Europese mensen Uitleg empathie vluchtelingen Vertrouwen in Oekraïense vluchtelingen Vluchtelingen gelijk aan ons</p>

	Vluchtelingen opnemen positief Wilt vluchtelingen helpen
Negatieve geluiden	Culturele verschillen te groot Discussabel over vluchtelingen instroom Nadeel niet-europese vluchtelingen Negatieve ervaring vluchtelingen Niet ten koste van eigen burgers NL Reden desinteresse vluchtelingenproblematiek
Ouderen	Oudere mensen kwetsbaarder Ouderen lastig terugkeren Ouderen lastiger om aan te passen dan jongeren
Terugkeer	Als kind mogelijkheid hier te blijven Mogen blijven wonen Niet gedwongen terug Terug indien mogelijk Terugsturen na oorlog Terugsturen twijfel Twijfel bij terugsturen Oekraïense vluchtelingen
Beeld van vluchtelingen	Aantal instroom van belang Begrip vluchtelingen Medelijden /empathie vluchtelingen Medelijden vluchtelingen Uitleg empathie vluchtelingen Vluchtelingen gelijk aan ons Vluchtelingen opnemen positief Wilt vluchtelingen helpen
Oekraïense vluchtelingen	Oekraïense cultuur dichter bij NL'se Oekraïense vluchtelingen welkom vertrouwen in Oekraïense vluchtelingen Voorkeur Oekraïne in media t.o.v. andere oorlogen voorkeur oekraïense vluchtelingen
Oudere kinderen	Zelfstandigheid Oekraïens volwassen gezin Zelfstandigheid oudere kinderen
Alleenstaanden	Alleenstaande mannen als laatst Alleenstaande ouders voorkeur t.o.v. gezin met volwassenen Alleenstaanden laatste Belang jongere mensen Empathie alleenstaanden Gezichtsuitdrukking jonge, Oekraïense,

	<p>alleenstaande vrouw Gezichtsuitdrukking niet-westerse alleenstaande man Gezichtsuitdrukking Oekraïense alleenstaande man Gezichtsuitdrukking oudere, niet-westerse alleenstaande vrouw Omschrijving jongere vrouw ivm minder levenservaring Voorkeursvraag: Alleenstaande vrouw</p>
Gezin	<p>Empathie alleenstaanden Gezichtsuitdrukking niet-westers gezin Gezichtsuitdrukking oekraïens gezin Gezin redt zichzelf Voorkeur gezinnen Zelfstandigheid Oekraïens volwassen gezin</p>

Bijlage 5: Toestemmingsformulieren

Erasmus School of
Social and
Behavioural Sciences

Informatie- en toestemmingsformulier

Introductie

U bent uitgenodigd om deel te nemen aan een masterscriptie welke wordt uitgevoerd onder de faculteit *Erasmus School of Social and Behavioural Sciences* (ESSB), onderdeel van de Erasmus Universiteit Rotterdam.

De titel van het onderzoek is "*De acceptatie van Oekraïense vluchtelingen in vergelijking met niet-westerse vluchtelingen in Nederland*". In bijgaand onderzoek worden de verschillende beweegredenen van Nederlanders onderzocht om de verschillen te achterhalen tussen Oekraïense vluchtelingen in verhouding tot niet-westerse vluchtelingen.

Voor meer informatie over het onderzoek of eventuele vragen, kan er altijd direct contact worden opgenomen met
Jasmijn de Graaff op het volgende e-mailadres: 578433cg@student.eur.nl

Dataverzameling

Het interview vindt plaats op een locatie naar keuze en zal tussen de 30 en 60 minuten duren. Het interview zal worden opgenomen en getranscribeerd. De persoonlijke gegevens zullen worden vervangen door een unieke code en in een apart document worden beveiligd. De verslagen van de analyse zijn nooit te herleiden tot individuele personen.

Potentiële nadelen en risico's

Er is geen fysieke, wettelijke of economisch risico geassocieerd met deelname aan deze studie. Het is niet verplicht antwoord te geven op alle vragen. De deelname is vrijwillig, en er kan op elk moment gestopt worden.

Compensatie

Er is geen sprake van een vergoeding of andere vorm van compensatie.

Data

De verkregen data zal alleen door de onderzoeker worden gebruikt tijdens het analyseren van het onderzoek en niet voor andere doeleinden.

Vertrouwelijkheid & gegevensbescherming

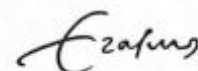
De verzamelde gegevens zullen worden gebruikt voor een geaggregeerde analyse en er zal geen vertrouwelijke informatie of persoonlijke gegevens worden opgenomen in de publicaties van het onderzoek, tenzij u toestemming geeft in het toestemmingsformulier. De gegevens worden opgeslagen op een beveiligde locatie aan de Erasmus Universiteit Rotterdam en worden bewaard tot het einde van dit project.

Vrijwillige deelname & individuele rechten

Uw deelname is vrijwillig en u kunt te allen tijde stoppen. Wanneer u deelneemt aan het onderzoek, heeft u het recht om meer informatie te vragen over de gegevensverzameling, de analyse of de toestemming in te trekken en te vragen om gegevensverwijdering voordat de dataset wordt geanonimiseerd of het manuscript wordt ingediend voor publicatie. U kunt uw rechten uitoefenen door een online verzoek in te dienen op de Data subject rights request portal van de Erasmus Universiteit Rotterdam.

Dit onderzoek staat onder toezicht van de Erasmus Universiteit Rotterdam. Indien u klachten heeft over de verwerking van persoonsgegevens in dit onderzoek kunt u contact opnemen met de Functionaris Gegevensbescherming via fg@eur.nl. U heeft ook het recht om een klacht in te dienen bij het College Bescherming Persoonsgegevens.

Erasmus University Rotterdam

Toestemmingsformulier

Met de ondertekening van dit toestemmingsformulier bevestig ik dat:

- Ik ben geïnformeerd over het doel van het onderzoek, de gegevensverzameling en de opslag zoals uitgelegd in het informatieblad;
- Ik heb het informatieblad gelezen, of het is mij voorgelezen;
- Ik de gelegenheid heb gehad vragen te stellen over het onderzoek; de vragen voldoende zijn beantwoord;
- Ik ga vrijwillig akkoord met deelname aan dit onderzoek;
- Ik begrijp dat de informatie vertrouwelijk zal worden behandeld;
- Ik begrijp dat ik op elk moment kan stoppen met deelname of kan weigeren vragen te beantwoorden zonder gevolgen;
- Ik begrijp dat ik mijn toestemming kan intrekken voordat de dataset wordt geanonimiseerd of het manuscript wordt ingediend voor publicatie.

Bovendien geef ik toestemming om:

	Ja	Nee
Het interview op te nemen met een recorder	☒	☐
Ik geef toestemming de uitspraken uit mijn interview te gebruiken	☒	☐
Ik geef, die het betreft, mijn toestemming mij te benaderen in de toekomst voor een vervolg in kader van het onderzoek	☒	☐

Plaats:

Rotterdam

Datum:

24-05-2023

Naam respondent (of pseudoniem of initialen):

Akon van Dam

Handtekening:

Hierbij verklaar ik dat ik de respondent over alle aspecten van het onderzoek heb geïnformeerd

Naam onderzoeker:

Jasmijn de Graaf

Datum:

24-05-'23

Handtekening:

Toestemmingsformulier

Met de ondertekening van dit toestemmingsformulier bevestig ik dat:

- Ik ben geïnformeerd over het doel van het onderzoek, de gegevensverzameling en de opslag zoals uitgelegd in het informatieblad;
- Ik heb het informatieblad gelezen, of het is mij voorgelezen;
- Ik de gelegenheid heb gehad vragen te stellen over het onderzoek; de vragen voldoende zijn beantwoord;
- Ik ga vrijwillig akkoord met deelname aan dit onderzoek;
- Ik begrijp dat de informatie vertrouwelijk zal worden behandeld;
- Ik begrijp dat ik op elk moment kan stoppen met deelname of kan weigeren vragen te beantwoorden zonder gevolgen;
- Ik begrijp dat ik mijn toestemming kan intrekken voordat de dataset wordt geanonimiseerd of het manuscript wordt ingediend voor publicatie.

Bovendien geef ik toestemming om:

	Ja	Nee
Het interview op te nemen met een recorder	☒	☐
Ik geef toestemming de uitspraken uit mijn interview te gebruiken	☒	☐
Ik geef, die het betreft, mijn toestemming mij te benaderen in de toekomst voor een vervolg in kader van het onderzoek	☐	☐

Plaats:

OBL

Datum:

13 mei 2023

Naam respondent (of pseudoniem of initialen):

ELKB

Handtekening:

Hierbij verklaar ik dat ik de respondent over alle aspecten van het onderzoek heb geïnformeerd

Naam onderzoeker:

Jasmijn de Graaf

Datum:

13 mei '23

Handtekening:

Toestemmingsformulier

Met de ondertekening van dit toestemmingsformulier bevestig ik dat:

- Ik ben geïnformeerd over het doel van het onderzoek, de gegevensverzameling en de opslag zoals uitgelegd in het informatieblad;
- Ik heb het informatieblad gelezen, of het is mij voorgelezen;
- Ik de gelegenheid heb gehad vragen te stellen over het onderzoek; de vragen voldoende zijn beantwoord;
- Ik ga vrijwillig akkoord met deelname aan dit onderzoek;
- Ik begrijp dat de informatie vertrouwelijk zal worden behandeld;
- Ik begrijp dat ik op elk moment kan stoppen met deelname of kan weigeren vragen te beantwoorden zonder gevolgen;
- Ik begrijp dat ik mijn toestemming kan intrekken voordat de dataset wordt geanonimiseerd of het manuscript wordt ingediend voor publicatie.

Bovendien geef ik toestemming om:

	Ja	Nee
Het interview op te nemen met een recorder		
Ik geef toestemming de uitspraken uit mijn interview te gebruiken		
Ik geef, die het betreft, mijn toestemming mij te benaderen in de toekomst voor een vervolg in kader van het onderzoek		

Plaats:

Nieuw-Beyerland

Datum:

13 mei 2023

Naam respondent (of pseudoniem of initialen):

Peter Kluijters

Handtekening:

Hierbij verklaar ik dat ik de respondent over alle aspecten van het onderzoek heb geïnformeerd

Naam onderzoeker:

Jouman de Graaff

Datum:

13 mei '23

Handtekening:

Toestemmingsformulier

Met de ondertekening van dit toestemmingsformulier bevestig ik dat:

- Ik ben geïnformeerd over het doel van het onderzoek, de gegevensverzameling en de opslag zoals uitgelegd in het informatieblad;
- Ik heb het informatieblad gelezen, of het is mij voorgelezen;
- Ik de gelegenheid heb gehad vragen te stellen over het onderzoek; de vragen voldoende zijn beantwoord;
- Ik ga vrijwillig akkoord met deelname aan dit onderzoek;
- Ik begrijp dat de informatie vertrouwelijk zal worden behandeld;
- Ik begrijp dat ik op elk moment kan stoppen met deelname of kan weigeren vragen te beantwoorden zonder gevolgen;
- Ik begrijp dat ik mijn toestemming kan intrekken voordat de dataset wordt geanonimiseerd of het manuscript wordt ingediend voor publicatie.

Bovendien geef ik toestemming om:

	Ja	Nee
Het interview op te nemen met een recorder		
Ik geef toestemming de uitspraken uit mijn interview te gebruiken		
Ik geef, die het betreft, mijn toestemming mij te benaderen in de toekomst voor een vervolg in kader van het onderzoek		

Plaats:

Maarland

Datum:

3/5/23

Naam respondent (of pseudoniem of initialen):

Bas Popping

Handtekening:

Hierbij verklaar ik dat ik de respondent over alle aspecten van het onderzoek heb geïnformeerd

Naam onderzoeker:

Jasmijn de Graaff

Datum:

3/5/23

Handtekening:

Toestemmingsformulier

Met de ondertekening van dit toestemmingsformulier bevestig ik dat:

- Ik ben geïnformeerd over het doel van het onderzoek, de gegevensverzameling en de opslag zoals uitgelegd in het informatieblad;
- Ik heb het informatieblad gelezen, of het is mij voorgelezen;
- Ik de gelegenheid heb gehad vragen te stellen over het onderzoek; de vragen voldoende zijn beantwoord;
- Ik ga vrijwillig akkoord met deelname aan dit onderzoek;
- Ik begrijp dat de informatie vertrouwelijk zal worden behandeld;
- Ik begrijp dat ik op elk moment kan stoppen met deelname of kan weigeren vragen te beantwoorden zonder gevolgen;
- Ik begrijp dat ik mijn toestemming kan intrekken voordat de dataset wordt geanonimiseerd of het manuscript wordt ingediend voor publicatie.

Bovendien geef ik toestemming om:

	Ja	Nee
Het interview op te nemen met een recorder	☒	☐
Ik geef toestemming de uitspraken uit mijn interview te gebruiken	☒	☐
Ik geef, die het betreft, mijn toestemming mij te benaderen in de toekomst voor een vervolg in kader van het onderzoek	☐	☒

Plaats: Bussum

Datum: 04-05-23

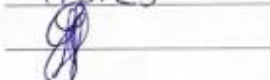
Naam respondent (of pseudoniem of initialen): Patrick Klijn

Handtekening:

Hierbij verklaar ik dat ik de respondent over alle aspecten van het onderzoek heb geïnformeerd

Naam onderzoeker: Jasmijn de Graaff

Datum: 4/5/23

Handtekening:

Toestemmingsformulier

Met de ondertekening van dit toestemmingsformulier bevestig ik dat:

- Ik ben geïnformeerd over het doel van het onderzoek, de gegevensverzameling en de opslag zoals uitgelegd in het informatieblad;
- Ik heb het informatieblad gelezen, of het is mij voorgelezen;
- Ik de gelegenheid heb gehad vragen te stellen over het onderzoek; de vragen voldoende zijn beantwoord;
- Ik ga vrijwillig akkoord met deelname aan dit onderzoek;
- Ik begrijp dat de informatie vertrouwelijk zal worden behandeld;
- Ik begrijp dat ik op elk moment kan stoppen met deelname of kan weigeren vragen te beantwoorden zonder gevolgen;
- Ik begrijp dat ik mijn toestemming kan intrekken voordat de dataset wordt geanonimiseerd of het manuscript wordt ingediend voor publicatie.

Bovendien geef ik toestemming om:

	Ja	Nee
Het interview op te nemen met een recorder	☒	
Ik geef toestemming de uitspraken uit mijn interview te gebruiken	☒	
Ik geef, die het betreft, mijn toestemming mij te benaderen in de toekomst voor een vervolg in kader van het onderzoek	☒	

Plaats:

Rotterdam

Datum:

5-5-2023

Naam respondent (of pseudoniem of initialen):

Geer Meershoek

Handtekening:

Hierbij verklaar ik dat ik de respondent over alle aspecten van het onderzoek heb geïnformeerd

Naam onderzoeker:

Jasmijn de Graaff

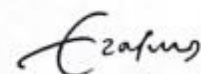
Datum:

5-5-23

Handtekening:

Erasmus University Rotterdam

Toestemmingsformulier

Met de ondertekening van dit toestemmingsformulier bevestig ik dat:

- Ik ben geïnformeerd over het doel van het onderzoek, de gegevensverzameling en de opslag zoals uitgelegd in het informatieblad;
- Ik heb het informatieblad gelezen, of het is mij voorgelezen;
- Ik de gelegenheid heb gehad vragen te stellen over het onderzoek; de vragen voldoende zijn beantwoord;
- Ik ga vrijwillig akkoord met deelname aan dit onderzoek;
- Ik begrijp dat de informatie vertrouwelijk zal worden behandeld;
- Ik begrijp dat ik op elk moment kan stoppen met deelname of kan weigeren vragen te beantwoorden zonder gevolgen;
- Ik begrijp dat ik mijn toestemming kan intrekken voordat de dataset wordt geanonimiseerd of het manuscript wordt ingediend voor publicatie.

Bovendien geef ik toestemming om:

	Ja	Nee
Het interview op te nemen met een recorder	☒	☐
Ik geef toestemming de uitspraken uit mijn interview te gebruiken	☒	☐
Ik geef, die het betreft, mijn toestemming mij te benaderen in de toekomst voor een vervolg in kader van het onderzoek	☒	☐

Plaats: Oud-Beyerland
 Datum: 9 mei 2023
 Naam respondent (of pseudoniem of initialen): Marjelle Schouteren
 Handtekening:

Hierbij verklaar ik dat ik de respondent over alle aspecten van het onderzoek heb geïnformeerd

Naam onderzoeker: Jasmijn de Graaff
 Datum: 09-05-23
 Handtekening:

Toestemmingsformulier

Met de ondertekening van dit toestemmingsformulier bevestig ik dat:

- Ik ben geïnformeerd over het doel van het onderzoek, de gegevensverzameling en de opslag zoals uitgelegd in het informatieblad;
- Ik heb het informatieblad gelezen, of het is mij voorgelezen;
- Ik de gelegenheid heb gehad vragen te stellen over het onderzoek; de vragen voldoende zijn beantwoord;
- Ik ga vrijwillig akkoord met deelname aan dit onderzoek;
- Ik begrijp dat de informatie vertrouwelijk zal worden behandeld;
- Ik begrijp dat ik op elk moment kan stoppen met deelname of kan weigeren vragen te beantwoorden zonder gevolgen;
- Ik begrijp dat ik mijn toestemming kan intrekken voordat de dataset wordt geanonimiseerd of het manuscript wordt ingediend voor publicatie.

Bovendien geef ik toestemming om:

	Ja	Nee
Het interview op te nemen met een recorder	☒	
Ik geef toestemming de uitspraken uit mijn interview te gebruiken	☒	
Ik geef, die het betreft, mijn toestemming mij te benaderen in de toekomst voor een vervolg in kader van het onderzoek	☒	

Plaats: Oud-Beerland

Datum: 09-05-2023

Naam respondent (of pseudoniem of initialen): M. Chung

Handtekening:

Hierbij verklaar ik dat ik de respondent over alle aspecten van het onderzoek heb geïnformeerd

Naam onderzoeker: Jasmijn de Graaff

Datum: 09-05-'23

Handtekening:

Toestemmingsformulier

Met de ondertekening van dit toestemmingsformulier bevestig ik dat:

- Ik ben geïnformeerd over het doel van het onderzoek, de gegevensverzameling en de opslag zoals uitgelegd in het informatieblad;
- Ik heb het informatieblad gelezen, of het is mij voorgelezen;
- Ik de gelegenheid heb gehad vragen te stellen over het onderzoek; de vragen voldoende zijn beantwoord;
- Ik ga vrijwillig akkoord met deelname aan dit onderzoek;
- Ik begrijp dat de informatie vertrouwelijk zal worden behandeld;
- Ik begrijp dat ik op elk moment kan stoppen met deelname of kan weigeren vragen te beantwoorden zonder gevolgen;
- Ik begrijp dat ik mijn toestemming kan intrekken voordat de dataset wordt geanonimiseerd of het manuscript wordt ingediend voor publicatie.

Bovendien geef ik toestemming om:

	Ja	Nee
Het interview op te nemen met een recorder	☒	☐
Ik geef toestemming de uitspraken uit mijn interview te gebruiken	☒	☐
Ik geef, die het betreft, mijn toestemming mij te benaderen in de toekomst voor een vervolg in kader van het onderzoek	☒	☐

Plaats: Rotterdam

Datum: 08-05-2023

Naam respondent (of pseudoniem of initialen): Thalia Groetenboer

Handtekening:

Hierbij verklaar ik dat ik de respondent over alle aspecten van het onderzoek heb geïnformeerd

Naam onderzoeker: Jasmijn de Graaff

Datum: 08-05-'23

Handtekening:

Toestemmingsformulier

Met de ondertekening van dit toestemmingsformulier bevestig ik dat:

- Ik ben geïnformeerd over het doel van het onderzoek, de gegevensverzameling en de opslag zoals uitgelegd in het informatieblad;
- Ik heb het informatieblad gelezen, of het is mij voorgelezen;
- Ik de gelegenheid heb gehad vragen te stellen over het onderzoek; de vragen voldoende zijn beantwoord;
- Ik ga vrijwillig akkoord met deelname aan dit onderzoek;
- Ik begrijp dat de informatie vertrouwelijk zal worden behandeld;
- Ik begrijp dat ik op elk moment kan stoppen met deelname of kan weigeren vragen te beantwoorden zonder gevolgen;
- Ik begrijp dat ik mijn toestemming kan intrekken voordat de dataset wordt geanonimiseerd of het manuscript wordt ingediend voor publicatie.

Bovendien geef ik toestemming om:

	Ja	Nee
Het interview op te nemen met een recorder	X	
Ik geef toestemming de uitspraken uit mijn interview te gebruiken	X	
Ik geef, die het betreft, mijn toestemming mij te benaderen in de toekomst voor een vervolg in kader van het onderzoek	X	

Plaats:

Rotterdam

Datum:

06-05-2023

Naam respondent (of pseudoniem of initialen):

H.A. Donkers

Handtekening:

Hierbij verklaar ik dat ik de respondent over alle aspecten van het onderzoek heb geïnformeerd

Naam onderzoeker:

Jasmijn de Graaff

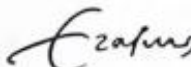
Datum:

06-5-2023

Handtekening:

Erasmus University Rotterdam

Toestemmingsformulier

Met de ondertekening van dit toestemmingsformulier bevestig ik dat:

- Ik ben geïnformeerd over het doel van het onderzoek, de gegevensverzameling en de opslag zoals uitgelegd in het informatieblad;
- Ik heb het informatieblad gelezen, of het is mij voorgelezen;
- Ik de gelegenheid heb gehad vragen te stellen over het onderzoek; de vragen voldoende zijn beantwoord;
- Ik ga vrijwillig akkoord met deelname aan dit onderzoek;
- Ik begrijp dat de informatie vertrouwelijk zal worden behandeld;
- Ik begrijp dat ik op elk moment kan stoppen met deelname of kan weigeren vragen te beantwoorden zonder gevolgen;
- Ik begrijp dat ik mijn toestemming kan intrekken voordat de dataset wordt geanonimiseerd of het manuscript wordt ingediend voor publicatie.

Bovendien geef ik toestemming om:

	Ja	Nee
Het interview op te nemen met een recorder	☒	☐
Ik geef toestemming de uitspraken uit mijn interview te gebruiken	☒	☐
Ik geef, die het betreft, mijn toestemming mij te benaderen in de toekomst voor een vervolg in kader van het onderzoek	☒	☐

Plaats:

Rotterdam

Datum:

19-05-'23

Naam respondent (of pseudoniem of initialen):

Han Burggraaff

Handtekening:

Hierbij verklaar ik dat ik de respondent over alle aspecten van het onderzoek heb geïnformeerd

Naam onderzoeker:

Jasmijn de Graaff

Datum:

19-05-'23

Handtekening:

Toestemmingsformulier

Met de ondertekening van dit toestemmingsformulier bevestig ik dat:

- Ik ben geïnformeerd over het doel van het onderzoek, de gegevensverzameling en de opslag zoals uitgelegd in het informatieblad;
- Ik heb het informatieblad gelezen, of het is mij voorgelezen;
- Ik de gelegenheid heb gehad vragen te stellen over het onderzoek; de vragen voldoende zijn beantwoord;
- Ik ga vrijwillig akkoord met deelname aan dit onderzoek;
- Ik begrijp dat de informatie vertrouwelijk zal worden behandeld;
- Ik begrijp dat ik op elk moment kan stoppen met deelname of kan weigeren vragen te beantwoorden zonder gevolgen;
- Ik begrijp dat ik mijn toestemming kan intrekken voordat de dataset wordt geanonimiseerd of het manuscript wordt ingediend voor publicatie.

Bovendien geef ik toestemming om:

	Ja	Nee
Het interview op te nemen met een recorder	✓	
Ik geef toestemming de uitspraken uit mijn interview te gebruiken	✓	
Ik geef, die het betreft, mijn toestemming mij te benaderen in de toekomst voor een vervolg in kader van het onderzoek	✓	

Plaats:

Mijnsheerenland

Datum:

17 mei

Naam respondent (of pseudoniem of initialen):

A. G. M.

Handtekening:

Hierbij verklaar ik dat ik de respondent over alle aspecten van het onderzoek heb geïnformeerd

Naam onderzoeker:

Jasmijn de Graaff

Datum:

14-05-23

Handtekening:

Toestemmingsformulier

Met de ondertekening van dit toestemmingsformulier bevestig ik dat:

- Ik ben geïnformeerd over het doel van het onderzoek, de gegevensverzameling en de opslag zoals uitgelegd in het informatieblad;
- Ik heb het informatieblad gelezen, of het is mij voorgelezen;
- Ik de gelegenheid heb gehad vragen te stellen over het onderzoek; de vragen voldoende zijn beantwoord;
- Ik ga vrijwillig akkoord met deelname aan dit onderzoek;
- Ik begrijp dat de informatie vertrouwelijk zal worden behandeld;
- Ik begrijp dat ik op elk moment kan stoppen met deelname of kan weigeren vragen te beantwoorden zonder gevolgen;
- Ik begrijp dat ik mijn toestemming kan intrekken voordat de dataset wordt geanonimiseerd of het manuscript wordt ingediend voor publicatie.

Bovendien geef ik toestemming om:

	Ja	Nee
Het interview op te nemen met een recorder	✓	
Ik geef toestemming de uitspraken uit mijn interview te gebruiken	✓	
Ik geef, die het betreft, mijn toestemming mij te benaderen in de toekomst voor een vervolg in kader van het onderzoek	✓	

Plaats: Rotterdam

Datum: 23-5-2023

Naam respondent (of pseudoniem of initialen): Laurèn Schoukeren

Handtekening:

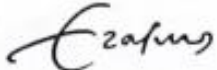
Hierbij verklaar ik dat ik de respondent over alle aspecten van het onderzoek heb geïnformeerd

Naam onderzoeker: Jasmin de Graaff

Datum: 23-5-2023

Handtekening:

Erasmus University Rotterdam

Toestemmingsformulier

Met de ondertekening van dit toestemmingsformulier bevestig ik dat:

- Ik ben geïnformeerd over het doel van het onderzoek, de gegevensverzameling en de opslag zoals uitgelegd in het informatieblad;
- Ik heb het informatieblad gelezen, of het is mij voorgelezen;
- Ik de gelegenheid heb gehad vragen te stellen over het onderzoek; de vragen voldoende zijn beantwoord;
- Ik ga vrijwillig akkoord met deelname aan dit onderzoek;
- Ik begrijp dat de informatie vertrouwelijk zal worden behandeld;
- Ik begrijp dat ik op elk moment kan stoppen met deelname of kan weigeren vragen te beantwoorden zonder gevolgen;
- Ik begrijp dat ik mijn toestemming kan intrekken voordat de dataset wordt geanonimiseerd of het manuscript wordt ingediend voor publicatie.

Bovendien geef ik toestemming om:

	Ja	Nee
Het interview op te nemen met een recorder	✓	
Ik geef toestemming de uitspraken uit mijn interview te gebruiken	✓	
Ik geef, die het betreft, mijn toestemming mij te benaderen in de toekomst voor een vervolg in kader van het onderzoek	✓	

Plaats:

Roerdijk

Datum:

14 mei 2023

Naam respondent (of pseudoniem of initialen):

R. de Groot

Handtekening:

[Handwritten signature]

Hierbij verklaar ik dat ik de respondent over alle aspecten van het onderzoek heb geïnformeerd

Naam onderzoeker:

Jasmin de Groot

Datum:

14-05-23

Handtekening:

[Handwritten signature]

Toestemmingsformulier

Met de ondertekening van dit toestemmingsformulier bevestig ik dat:

- Ik ben geïnformeerd over het doel van het onderzoek, de gegevensverzameling en de opslag zoals uitgelegd in het informatieblad;
- Ik heb het informatieblad gelezen, of het is mij voorgelezen;
- Ik de gelegenheid heb gehad vragen te stellen over het onderzoek; de vragen voldoende zijn beantwoord;
- Ik ga vrijwillig akkoord met deelname aan dit onderzoek;
- Ik begrijp dat de informatie vertrouwelijk zal worden behandeld;
- Ik begrijp dat ik op elk moment kan stoppen met deelname of kan weigeren vragen te beantwoorden zonder gevolgen;
- Ik begrijp dat ik mijn toestemming kan intrekken voordat de dataset wordt geanonimiseerd of het manuscript wordt ingediend voor publicatie.

Bovendien geef ik toestemming om

	Ja	Nee
Het interview op te nemen met een recorder	X	
Ik geef toestemming de uitspraken uit mijn interview te gebruiken	X	
Ik geef, die het betreft, mijn toestemming mij te benaderen in de toekomst voor een vervolg in kader van het onderzoek	X	

Plaats:

papendrecht

Datum:

29-04

Naam respondent (of pseudoniem of initialen):

Joost schenk

Handtekening:

JS

Hierbij verklaar ik dat ik de respondent over alle aspecten van het onderzoek heb geïnformeerd

Naam onderzoeker:

Jasmijn de Graaff

Datum:

29/04/23

Handtekening:

